ÁRA: 5 LEJ

erdélyi riport

HETI HÍRMAGAZIN

XIII. ÉVF. 21. (525.) SZÁM – 2014. JÚNIUS 6.

Nem kell sztráda a borospincéig | RIPORT

Kétszáz év, nulla fő növekedés | HISTÓRIA

Rémségek kicsiny daljátéka | THALIA

Lovasi András énekes, dalszerző

Működnek-e a dalok ma is?

Kolozsvári Állami Magyar Színház

Június 6-án, péntek este 8 órakor
Roger Vitrac
Viktor, avagy a gyermekuralom
stúdióelőadás a nagyszínpadon
Rendező: Silviu Purcărete
CSAK 14 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

Június 11-én, szerda este 7 órakor
zenés rémtörténet
Stephen Sondheim – Hugh Wheeler
Sweeney Todd. A Fleet Street démoni borbélya
nagytermi előadás
Rendező: Dragoș Galgoțiu
A Kolozsvári Magyar Opera zenekarát Incze G. Katalin vezényli
Román és angol nyelvű feliratozással játszott előadás.
CSAK 15 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

Június 12-én, csütörtök este 8 órakor
Caragiale nyomán szabadesésben
Leonida Gem Session
stúdióteremben
Rendező: Tompa Gábor
Az előadást követően: SZÍNHÁZFÓRUM – Ügynökök és fedőnevek: közelmúltunk kísértetei
CSAK 14 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

www.biletmaster.ro

HETI MÉRLEG
4–7 A hét hírei, Müzli, Hír plusz komment Szűcs László: Ki a nagyot nem becsüli

INTERJÚ
8–11 Cseke Péter Tamás: “Nem fog Európa lángokba borulni” – Székely István politológus az EP-választások eredményéről

JELENSÉG
12–13 Kustán Magyari Attila: Könyvhét a palota udvarán

RIPORT
14–15 Kustán Magyari Attila: Kiürült a polgári demokrácia – Tamás Gáspár Miklós filozófus

RIPORT
16–17 Tasnádi-Sáhy Péter: Nem kell sztráda a borospincéig – Bihart és Kovásznát célzó turizmusfejlesztési projekt Bihardiószegen

HÁTTÉR
18–19 Ady András: Izrael – erős verseny a gyenge elnökért

INTERJÚ
20–21 Tasnádi-Sáhy Péter: Működnek-e a dalok ma is? – Lovasi András zenész, énekes

HÁTTÉR
22–23 Parászka Boróka: Marine Le Pen: ikon vagy mumus – a Nemzeti Front választási sikeréről

HISTÓRIA
24–26 Szilágyi Aladár: Kétszáz év, nulla fő növekedés – Dr. Gebei Sándor történész, egyetemi tanár

NÉZŐPONT
27 Gáspárik Attila: Hogyan kezeljük az eufóbiát?

THALIA
28–29 Szabó Réka: Rémségek kicsiny daljátéka – zenés rémtörténet a kolozsvári színpadon

TÉKA
30 Parászka Boróka: Út magunkhoz, Ruandán át – Lukas Bärfuss könyvéről

CÍMLAPFOTÓ: TASNÁDI-SÁHY PÉTER

12

16

20

22

28

ERDÉLYI RIPORT – KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 21. (525.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZŰCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA (ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN, GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS, JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)
SZERKESZTŐK: CSEKE PÉTER TAMÁS, KUSTÁN MAGYARI ATTILA, PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT, SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER
MŰSZAKI SZERKESZTŐK: BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN
SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT
ÁLLANDÓ MUNKATÁRSAK: GÁL MÁRIA, HORVÁTH ANDOR, KŐRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA A RIPORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.
FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT
ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA
ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA, DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
410161 NAGYVÁRAD (ORADEA), MAGNOLIEI U. 29.
TELEFON/FAX: +40/259/419–924
E-MAIL: RIPORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA 30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.
MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK: 3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA 8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.
BANKSZÁMLASZÁM:
RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA RO57 BTRL 0050 1202 S360 21XX;
HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA RO30 BTRL 0051 2202 S360 21XX – SWIFT: BTRLRO22.
KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI EUROPRINT NYOMDÁBAN.
FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

RMDSZ COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

röviden

- **Fizetni kell jövőre** *az A1 és A2 autópálya használatáért. A két sztrádára annak ellenére vezet be használati díjat az autópálya-kezelő útügyi társaság (CNADNR), hogy költségvetési forrásokból épültek. A lépést azzal indokolják, hogy egy magáncég végzi el a felújítási munkálatokat, s ezek kifizetésére nincs költségvetési fedezet. A felújítás jövő tavasszal kezdődik, 250 millió euróba kerül, 7-8 hónapig tart. Ez után vezetik be a fizetési kötelezettséget. Az A1 autópálya Bukarestet Pitesti-tel, az A2 Bukarestet Konstancával köti össze.*

- **Nagy András**, *Szászrégen volt polgármestere lehet Maros megye prefektusa – közölte Brassai Zsombor, az RMDSZ Maros megyei elnöke, aki szerint olyan kormánybiztos kell, aki átlátja a közigazgatási rendszert, illetve kezelni tudja az esetleges etnikai konfliktusokat. „Szászrégen sajátossága ugyanaz, mint Maros megyéé, hiszen Szászrégenben is mintegy 30 százaléka a lakosságnak magyar, megközelítőleg 70 százaléka román. Nagy András úgy tudott két mandátumon keresztül polgármestere lenni a városnak, hogy semmiféle etnikai felszültség nem támadt ebből” – fogalmazott Brassai.*

- **Műemlékké nyilvánította** *az aradi Szabadság szobrot és környezetét a Műemlékek Országos Bizottsága május 28-i ülésén. A műemlékjegyzékbe való felvételhez szükséges hivatalos iratcsomót már évek óta a bizottság elé terjesztette az Arad Megyei Kulturális Igazgatóság. Ebben, az RMDSZ kezdeményezésére 2004-ben a Tűzoltó térre visszaállított, egy évvel korábban restaurált, szimbólumértékű köztéri alkotás egyediségét emelték ki a szakemberek.*

Kevesen akartak kormányt buktatni

Hivatalában maradhat a Ponta-kormány, miután a parlamentben megbukott az ellenzék bizalmatlansági indítványa. 176 törvényhozó voksolt a kormány megbuktatása mellett, 19-en ellene, de ez nem volt elegendő, mivel 286 voksra lett volna szükség. A Szociáldemokrata Párt (PSD) és két kisebb partnere, a Konzervatív Párt (PC) és a Románia Haladásáért Országos Szövetség (UNPR) a Romániai Magyar Demokrata Szövetséggel (RMDSZ) együtt alkot kormánykoalíciót. Az ellenzék nem tudta mozgósítani honatyáit, hiszen magát az indítványt 231 törvényhozó írta alá benyújtáskor, a parlamenti szavazáson viszont ennyi szavazatot sem sikerült összegyűjteniük. Az ellenzéki apátia mögött az áll, hogy eleve kudarcra volt ítélve a kezdeményezés, mert a Ponta-kormány stabil többséggel rendelkezik a parlamentben. Eredetileg azzal a reménnyel terjesztette be az ellenzéki liberális párt – összefogva a többi ellenzéki erővel –, hogy még a 25-i EP-választás előtt napirendre tűzze a parlament, hogy értékes médiaszereplési lehetőséghez jussanak a kampány utolsó napjaiban. A kormánykoalíciót alkotó pártok azonban végül a választás utáni időszakra ütemezték a parlamenti vitát, így a bizalmatlansági indítvány elvesztette a tétjét. Az *Állítsátok meg a korrupt, demagóg és hazug Ponta-3 kormányt* címmel megszövegezett kezdeményezés főleg amiatt bírálta a kormányt, hogy nem léptette életbe a választási kampányában ígért gazdaságélénkítő intézkedéseket.

Tisztújítás előtt a liberálisok

Testületileg lemondott a Nemzeti Liberális Párt (PNL) vezetősége a párt gyenge választási eredményei miatt. A PNL várhatóan június végi rendkívüli kongresszusán választ új vezetőséget.

A PNL-ből származó források szerint Klaus Johannis *(fotó)*, illetve Ludovic Orbán is megpályázza az elnöki tisztséget. Mindketten ellenzik, hogy a párt a szociáldemokratákkal szövetkezve újraalakítsa a 2012-es választásokon győztes Szociál-Liberális Szövetséget. A PNL vezetőségi ülésén megjelent a pártból korábban kilépő, majd visszairatkozó Călin Popescu Tăriceanu is. A testület egyhangúlag megszavazta, hogy a volt miniszterelnök távozzon a teremből.

Antonescu ugyanakkor Victor Ponta kormányfő felhívására reagálva azt mondta: a PNL nem hajlandó a Szociáldemokrata Párttal (PSD) szövetkezve újraalakítani a Szociál-Liberális Szövetséget (USL). Elemzők szerint a PSD elnöke azt próbálja a liberálisok legalább egy részének a kormányba csábításával megelőzni, hogy a magát jobboldali pártként meghatározó PNL a jobbközép pártokkal szövetkezzen ellene a novemberi elnökválasztáson. Crin Antonescu szerint a PNL-t nem lehet kormányzati funkciókkal megvesztegetni, politikusai minden erejükkel a „vörös bárók” hatalma, az egypártrendszer visszatérése ellen fognak harcolni. A PNL-ben azonban elégedetlen hangok is vannak, akik Antonescut hibáztatják az ellenzékbe vonulásért, a párt népszerűségének hanyatlásáért.

müzli

Vébét vegyenek!

A brit Sunday Times több millió e-mail, levél és banki átutalást igazoló dokumentum alapján azt állítja, bizonyítékai vannak arra, hogy legalább ötmillió dollár kenőpénzt kaptak a FIFA vezetői, hogy Katarnak adják a 2022-es focivébé rendezési jogát. A kenőpénzt Mohammed bin Hammam, a FIFA végrehajtó bizottságának volt tagja osztotta ki a küldöttek között, akik szavazataikkal biztosították, hogy nyolc év múlva a sivatagi országban rendezzék a világbajnokságot.

Aprópénz, ennyiből ma egy igazi topcsapatba talán egy cserekapust sem lehet vásárolni.

Afgán kivonulási forgatókönyv

Az Egyesült Államok 2014 végén 9800 katonát hagy hátra Afganisztánban, ezt a létszámot 2015-ben a felére csökkenti és 2016 végéig az összes harcoló egységét kivonja onnan – jelentette be Barack Obama amerikai elnök. „Ideje átlapozni azon a több mint egy évtizeden, amiben külpolitikánk olyan nagy része fókuszált az afganisztáni és iraki háborúkra” – mondta. 2016 végére az Egyesült Államok, az iraki felálláshoz hasonlóan egy nagykövetségre és egy biztonsági együttműködési hivatalra korlátozza afganisztáni jelenlétét.

Amerikai katonai tanácsadók és kiképzők maradnak Afganisztánban 2016 után is, ahogyan egy olyan speciális egység is, ami folytatni fogja a terroristaellenes hadműveleteket a csoport ellen, amit Obama az al-Kaida maradványainak nevezett. Egy neve elhallgatását kérő amerikai kormányzati tisztségviselő kijelentette, az amerikai katonai jelenlét a nemzetközi biztonsági erő (ISAF) harci missziójának ez év végi befejeződése után csak akkor maradhat fenn Afganisztánban, ha Kabul megköti Washingtonnal a régóta függőben lévő, kétoldalú biztonsági egyezményt. Erre az afgán elnökválasztás második fordulójába került mindkét jelölt ígéretet tett.

Baloldali sikerek az időköziken

Hét újabb parlamenti képviselői mandátumot sikerült megszereznie a baloldali pártszövetségnek (PSD–UNPR–PC) az EP-választásokkal egyidőben rendezett időközi parlamenti választásokon.

A baloldal jelöltjei közül csupán Gabriela Szabó egykori sportolónak nem sikerült mandátumot szereznie Ilfovban, a másik sportikon, Ilie Năstase bukaresti kerületében győzött. A polgármesteri mandátumokért folyó versenyből is a baloldal került ki győztesen: a 17 önkormányzatból 13-nak a vezetését sikerült megszerezniük. A PSD jelöltje, Ovidiu Sliaghi volt közlekedési miniszter, a minap még liberális vezető, győzött a Szatmár megyei 2-es választókerületben, ahol az érvényes voksok közel 36 százalékát szerezte meg. Az RMDSZ jelöltje, Nagy Szabolcs a szavazatok 28 százalékát kapta. A riválisok között volt Dan Diaconescu, a PPDD elnöke is, aki 12 százalékot kapott, akárcsak a demokrata-liberális párti induló, Ileana Blidar.

A Brassó megyei Apácán Bölöni Lászlót (RMDSZ) választották polgármesternek, aki a szavazatok 53 százalékát szerezte meg egy olyan településen, ahol a magyarok aránya csupán 36,8 százalék.

Fúzióra készül a jobboldal

Egyeztetések kezdődtek Bukarestben a Nemzeti Liberális Párt (PNL) és a Demokrata Liberális Párt (PDL) között a politikai együttműködés lehetőségeiről. Ezek egyike a fúzió. A PDL elnöke, Vasile Blaga elmondta, a két jobboldali alakulat nem csak az év végi elnökválasztásra fogna össze, hanem a 2016-os önkormányzati és parlamenti választásokra is, hosszú távon pedig „egyetlen erős jobbközép párt” létrehozása a céljuk. Hozzátette: a PNL és a PDL közös jelöltet állít az elnökválasztáson.

A liberálisok lemondott, ám ügyvivői feladatokat ellátó elnöke, Crin Antonescu olyannyira nyitott a tárgyalásokra Blagáékkal *(fotó)*, hogy a két párt fúzióját szorgalmazza. A fúzióról a PNL június végi kongresszusa dönthet. Ettől a forgatókönyvtől a PDL elnöke sem zárkózott el.

A tárgyalásokból egyelőre kimaradt a másik két jobboldali alakulat: a Mihai Răzvan Ungureanu vezette Polgári Erő (FC) és az államfő védnökségével létrehozott Népi Mozgalom Pártja (PMP). Antonescu előzőleg tárgyalt Ungureanuval a jobboldali erők szövetkezéséről.

A PMP elnöke ugyan Mihat Tomac, ám a pártot valójában az államfő kegyeltjének tartott Elena Udrea vezeti, aki jelezte, szívesen részt venne egy erős jobboldali politikai konstrukció létrehozásában.

A PNL és a PDL több vezető politikusa szerint az elnöki hivatalból tíz év után távozó Băsescu kompromittálná a választók előtt a jobboldali összefogást és az elnöki párt több szavazót riasztana el, mint amennyit hozna a jobboldal közös elnökjelöltjének. Băsescu tavaly tavasszal „búcsút intett” a PDL-nek, amelynek éléről államfővé választották, miután a párt nem az általa javasolt Elena Udreat választotta elnökévé. Az azóta létrehozott új „elnöki párt” a PDL törvényhozóinak és választóinak egy részét csábította el. A liberálisok sem tudják elfelejteni Băsescunak, hogy államcsínnyel vádolta és „pojácának” nevezte Antonescut.

Huszadikán lesz ítélet a Mikó-perben

A ploiesti-i táblabíróság június 20-ra tűzte ki a Mikó-ügy újabb tárgyalását, miután legutóbb sem hozott jogerős döntést abban a perben, amely alapfokon három éves szabadságvesztésre ítélte Markó Attila RMDSZ-es parlamenti képviselőt.

hír komment

Kereskedelmi uniót alakított *Oroszország, Kazahsztán és Fehéroroszország az amerikai, az európai uniós és a kínai gazdasági hatalom ellensúlyozására. Az Eurázsiai Gazdasági Uniónak elnevezett kereskedelmi blokk megalapításáról szóló szerződés július 1-jén lép életbe, miután a három nemzeti parlament jóváhagyta a megállapodást. Vlagyimir Putyin orosz államfő a szerződés asztanai aláírása előtt kijelentette: a három elnök találkozójának „túlzás nélkül korszakalkotó jelentősége van”, a három ország együttműködése „új szintre emelkedett”, miközben tiszteletben tartják egymás szuverenitását. Nazarbajev kazah elnök azt mondta: „hidat vertek Kelet és Nyugat között”.*
A szépséghiba, hogy arrafelé az euroázsia-szkeptikusokat is veréssel térítik jobb belátásra.

röviden

- **Lemond tisztségéről** *június 15-én Jean-Francois Copé, a legnagyobb francia ellenzéki párt, a jobbközép Népi Mozgalom Uniójának (UMP) vezetője. Helyét az előre hozott októberi pártkongresszusig egy kollektív vezetés veszi át, amely három volt miniszterelnökből áll. Az európai parlamenti választások után, amelyen a Franciaországban történelmi győzelmet aratott szélsőjobboldali Nemzeti Front maga mögé szorította a 20 százalékot kapott UMP-t, az 50 éves Copé távozása elkerülhetetlenné vált.*

- **A NATO történetének legnagyobb** *hírszerzési, felderítési hadgyakorlata zajlott Norvégiában drónok, műholdak és a katonai csúcstechnológia igénybevételével. A Unified Vision 2014 fedőnevű hadgyakorlaton, mely a nyugat-norvégiai Örland légitámaszponton folyt, a szövetség 28 tagállama közül 18 képviselteti magát kétezer szakértővel. A gyakorlaton a NATO az információgyűjtő kapacitását tesztelte, ez egyaránt vonatkozik a légi, szárazföldi és tengeri képességekre. A forgatókönyv szerint egy kisebb helyi válság történt, mely fokozatosan nemzetközi konfliktussá terebélyesedett.*

- **Abdel-Fatták esz-Szíszi** *Egyiptom következő elnöke. A volt hadsereg-főparancsnok győzelmét ellenfele, Hamdín Szabbáhi is elismerte. A baloldali politikus egy sajtótájékoztatón úgy fogalmazott „a voksolás alatti számtalan szabálytalanság ellenére elfogadom a nép akaratát arra nézve, hogy ki irányítsa Egyiptomot”. A végleges adatok szerint a szavazók mintegy 93,9 százaléka voksolt Szíszire, Szabbáhi a szavazatok 3 százalékát kapta, míg a voksok 3,7 százaléka volt érvénytelen.*

▷ „A táblabíróság a pénzügyminisztérium véleményét kéri a károkozásra vonatkozóan. Amennyiben nincs kár – és ezt már mind Sepsiszentgyörgy önkormányzata, mind az igazságügyi minisztérium közölte korábban – akkor nincs bűncselekmény. Ami ettől függetlenül sincs. Nem is volt soha” – írta Facebook-profiljára Markó Attila.

Az új Büntető Törvénykönyv előírásai szerint május 14-én elévültek azok az állítólagos bűncselekmények, amelyekért első fokon börtönbüntetésre ítélték Marosán Tamást, ezért a mostani tárgyalásnak valódi tétje csak Markó Attila számára volt. A háromszéki RMDSZ-es ellen felhozott vádak nem évültek el. Az új Btk. ugyanis eltérően bírálja el ugyanazt a bűncselekményt az egyszerű hivatalnokok (functionar) és a közhivatalnok (functionar public) esetében. „Marosán hivatalnokként végzett közérdekű munkát a restitúciós bizottságban, én pedig közhivatalnokként” – fogalmazott a politikus.

Százezres csúszópénz Uioreanunak

Harminc napos vizsgálati fogságba került a Kolozs megyei tanács elnöke a kolozsvári ítélőtábla ítélete értelmében. Horea Uioreanut *(fotó)* a korrupcióellenes ügyészség vette őrizetbe. A politikust csúszópénz elfogadásával, okirathamisítással és pénzmosásbeli bűnrészességgel gyanúsítják. Lakásán, irodájában és kilenc másik helyszínen tartottak házkutatást a nyomozók, akik a Román Hírszerző Szolgálat bevonásával gyűjtöttek bizonyítékokat Uioreanu ellen.

Az ügyészségi közlemény szerint a Uioreanu 2013 áprilisa és 2014 májusa között 693 ezer lej csúszópénzt kért egy üzletembertől, Vasile Pogăceantól, akinek önkormányzati megrendeléseket biztosított. Az összeg egy részét, 174 500 lejt át is vette.

Az ügyészség szerint Horea Uioreanu az önkormányzati megrendelésekből befolyó pénzösszegek 15 százalékára tartott igényt, és a kormánynál is közbenjárt azért, hogy költségvetési forrásokhoz jussanak azok a települések, amelyekkel szerződéses viszonyban állt a szintén letartóztatott Vasile Pogăcean cége.

Uioreanu a harmadik magas rangú kolozsvári önkormányzati vezető, aki ellen korrupció gyanújával indul eljárás. Radu Bicát, a Kolozs megyei önkormányzat korábbi alelnökét és Sorin Apostut, Kolozsvár volt polgármesterét 2011 novemberében vették őrizetbe korrupció gyanújával. Bicát jogerősen öt év börtönbüntetésre, Apostut alapfokon 3,5 évre ítélték.

Távozott Mesterházy Attila

Lemondott MSZP-elnöki és parlamenti frakcióvezetői posztjáról Mesterházy Attila *(fotó, fent)*. A politikus jelezte, hogy nem kíván indulni a következő tisztújításon. Mesterházy Attila azt mondta, az MSZP április 6-án és május 25-én jelentős vereséget szenvedett el az országgyűlési és az európai parlamenti választáson, az MSZP elnökeként ezekért a kudarcokért vállalja a teljes felelősséget. A maga részéről mindenben támogatni fogja az MSZP megerősítését és az új elnököt.

A párt országos elnöksége az EP-választás eredményének ismeretében felajánlotta lemondását a párt választmányának. Voltak olyan vélemények a párton belül, hogy le kellett volna mondaniuk, nem pedig felajánlani a lemondásukat, mert ezzel lehetetlen helyzetbe került a választmány.

Ugyanis, ha a testület elfogadja a lemondást, egy

hosszú tisztújításnak nézne elé az MSZP akkor, amikor az önkormányzati választásokra kell készülni.

Az elnök lemondásával új helyzet állt elő, mert az MSZP alapszabálya lehetőséget ad arra, hogy eltekintsenek a teljes körű tisztújítástól. A párt végül július 19-re hívta össze tisztújító kongresszusát, addig Botka László választmányi elnök, s a párt választási bizottsága irányítja az MSZP-t.

Átalakul a budapesti közgyűlés

A magyarországi önkormányzati választási rendszer átalakítását javasolja a Fidesz: ennek értelmében a fővárosi közgyűlésnek a főpolgármester mellett a 23 kerületi polgármester és a kompenzációs listáról bekerült kilenc képviselő lesz a tagja. Enyhítenének az önkormányzati képviselőkre vonatkozó összeférhetetlenségi szabályokon, és változhat az ajánlás rendszere is – jelentette be Kósa Lajos, a Fidesz ügyvezető alelnöke és Rogán Antal, a kormánypárt parlamenti frakcióvezetője Budapesten. Az őszi önkormányzati választásokra már az új szabályok vonatkoznának.

Kósa szerint a tervezett módosítással az önkormányzati választási rendszer egységesítéséről van szó, hiszen így Budapesten is olyan testület alakul, amelynek képviselőjelöltjeire személy szerint lehet szavazni. A főpolgármester-választás továbbra is közvetlen lesz.

Kósa Lajos azt mondta, a változtatások bejelentése előtt konzultáltak ellenzéki frakciókkal, és több javaslatukat is elfogadták, de a parlamenti vita alatt várják további módosító indítványaikat.

A Fidesz főpolgármester-jelöltjének egyedül Tarlós István neve merült fel. Hivatalos döntés azonban még nincs, az legkésőbb július 3-áig születik meg.

Hatályos a kiegészített földtörvény

Hatályba lépett a mezőgazdasági területek adásvételének új szabályozása: alkalmazási rendelettel egészítették ki a márciusban kihirdetett új földtörvényt, amely a társtulajdonosok, a szomszédok, a bérlők, a településen élő gazdák és a román állam elővásárlási jogosultságával nehezíti a külföldiek földvásárlását. A rendelet a mezőgazdasági területek áruba bocsátásának módját szabályozza, de nem pontosítja, hogyan kell alkalmazni azt a kölcsönösségi elvet, amelyet Traian Băsescu államfő kérésére utólag építettek be a törvénybe.

Az elnök javaslatára a módosítások közé bekerült, hogy az európai uniós polgárok és jogi személyek csak a saját országukban létező földvásárlási korlátok között vásárolhatnak termőföldet az országban. Romániában január elsején járt le a külföldi magánszemélyek földvásárlását megakadályozó, az ország uniós csatlakozásakor kikötött hétéves moratórium.

A rendelet szerint a romániai tulajdonosoknak ezentúl közölniük kell a polgármesteri hivatallal, ha áruba akarják bocsátani a településhez tartozó mezőgazdasági területüket, megjelölve az igényelt vételárat és a telek pontos helyrajzi adatait. A földjét áruba bocsátó gazdának egy sor igazoló iratot kell beszereznie. Az államhatártól 30 kilométernél, vagy katonai létesítményektől 2,4 kilométernél kisebb távolságban elhelyezkedő területek értékesítéséről a román védelmi minisztériumot, a régészeti lelőhelyként számon tartott területek eladásáról pedig a kulturális minisztériumot is értesítenie kell.

vezércikk

SZŰCS LÁSZLÓ

Ki a nagyot nem becsüli

Érdekes tükörképét mutatja egymásnak a romániai és a magyarországi politikai élet. Hasonlóságai mellett még érdekesebb különbözőségekkel. Van ugye egy-egy nagy, negyven százalék körüli támogatottságú párt, az egyik jobboldali, sok balosan populista eszközzel, s egy hasonló támogatottságú, szociáldemokrata néven futó, amelynek baloldalisága jobbára abból áll, hogy a párt vezérei baloldali kormánnyal felszerelt luxusautókat vezetnek. A nagy jobbos párt (demokratikus) ellenfele Magyarországon négy, 5-15 százalék körüli támogatottságú, baloldalinak nevezhető párt, melyek e pillanatban mind külön pályán futnak a semmibe. A domináns román szocdem párt mellett is négy, 5-15 százalék körüli támogatottsággal bíró jobbos formáció van jelen a politikai színpadon. (És ne felejtsük, mindkét nagy párt névleg pártszövetségként kormányoz, szimbiózisban nem létező, elméleti szövetségessel, illetve azok valóságos politikusaival.)

Magyarországon az a kérdés, érdemes-e a baloldal kisebb szereplőinek (csak ilyen van) összefogniuk az őszi önkormányzati választásra, Romániában már nem is kérdés: a jobboldali ellenzék csak teljes összefogással, fúzióval akadályozhatja meg ősszel, hogy a tíz év után távozó Traian Băsescu helyébe lépve a baloldali miniszterelnök legyen az új államfő.

A helyzet pikantériája, hogy a Brüsszelben frakciótárs román néppárti EP-képviselők között ott találjuk a két, szintén jobboldali RMDSZ-est, akik küldő szervezete a kormányzó baloldali pártszövetség koalíciós partnere. S nincs könnyű helyzetben, hisz az egyetlen lehetősége arra, hogy ne kérjen választóitól lehetetlent – Ponta államfői ambícióinak támogatását – kénytelen saját jelöltet állítani novemberben. Azt nem teheti, hogy a jobboldali, ellenzéki elnökjelölt támogatására szólítson fel, hiszen a szimpatizánsok képesek lennének hallgatni a jó szóra. Akkor sem léphetik ezt, ha a jelölt akár a szintén kisebbségi, szász gyökerű román politikus, Klaus Johannis is lehet. Annak a pártnak új vezetőjeként, amely neve ellenére e napokban mond búcsút az európai liberálisoknak, s öltözik konzervatív mezbe. Nem titok, a magyar érdekvédelmi szervezetnek, – hacsak nem vágyik ellenzéki szerepre – az lenne a legjobb, ha az elnökválasztás az első körben eldől, különben ki kellene állni, mondani valamit a második forduló előtt úgy a koalíciós partnernek (Veled vagyunk, Victor!), mint a pártcsaládbeli kedves rokonnak (Wir sind mit Ihnen, Klaus!).

S ha már versenybe küld az RMDSZ egy saját játékost, azzal végig is kell rendesen csinálni a kampányt, nem lehet alibizni. Egy 2,8 százalékos eredmény akkora presztízsveszteséget okozna, amit nehéz lenne kiheverni, kimagyarázni 2016 nyaráig. Ráadásul az EMNP nyomban le is csapna a vállalhatatlan eredményre valami jó kis demagóg szöveggel.

Azt se felejtsük, az elnökválasztás megadja annak az esélyét is, hogy a szerepre alkalmas magyar jelölt valóban kreatív kampánnyal a saját közönsége mellett képes legyen megszólítani a román választókat is Kárpátokon innen s túl. S megérhetjük, hogy a román elnöki székért egy esélyes német mellett egy esélytelen magyar is ringbe szállhat.

Székely István az EP-választások eredményeiről

„Nem fog Európa lángokba borulni”

Az RMDSZ nem lesz könnyű helyzetben az év végi államfőválasztáson, ha a jobboldal közös jelöltet állít – jelentette ki az Erdélyi Riportnak SZÉKELY ISTVÁN. CSEKE PÉTER TAMÁS a május 25-i választás eredményeinek értékelésére kérte a politológust.

Székely István: 57.824 szavazat hiányzott a harmadik mandátumhoz

Az RMDSZ 6,3 százalékos eredményt ért el. Több ez vagy kevesebb, mint amennyire számított?

A közvélemény-kutatások alapján ehhez közeli eredményre számítottam. Ha visszatekintünk az elmúlt huszonnégy év választásaira, megállapíthatjuk, hogy a magyar részvétel – kisebb kilengésekkel – együtt mozgott a románnal. A kilencvenes években valamivel nagyobb volt a magyarok szavazási hajlandósága, a kétezres évek közepétől pedig valamivel kisebb, de összességében együtt mozogtak ezek az arányok. Két kiugró kivétellel: az egyik a 2007-es, a másik a 2009-es EP-választás. Mindkét alkalommal 40 százalékkal volt nagyobb a magyar választók részvétele a románokénál. Ezt 2007-ben a versennyel magyarázta a sajtó, akkor ugyanis Tőkés László és az RMDSZ külön indult, és az akkori értelmezések szerint a két politikai szereplő mozgósította saját szavazótáborát. Két évvel később, 2009-ben hajszálpontosan ugyanannyival haladta meg a magyarok részvételi hajlandósága a románokét, akkor az volt a magyarázat, hogy az összefogás felhajtó ereje adta ezt a pluszt. A közvélemény-kutatásokból azonban világosan látszik, nem az összefogásról, vagy a versenyről volt szó, hanem arról, hogy a magyarok szemében az Európai Unió többet jelent, mint a románok esetében, tehát nagyobb számukra a tét. A magyarok jövőképe inkább az EU irányába mutat, másrészt az Uniótól egyféle védelmet, a sajátos etnikai törekvéseik támogatását várták. Minderre valamennyi újonnan csatlakozott ország esetében rátevődött az életszínvonal gyors javulásával kapcsolatos elvárás. A trauma Románia és Bulgária számára az volt, hogy a csatlakozásuk utáni első évek egybeestek a nemzetközi gazdasági válsággal, az életszínvonal javulása helyett megszorítások jöttek. Az RMDSZ felméréseiben mindig rákérdez az Európai Unióra is. Ezek alapján egyértelmű volt, hogy a 2007-es csatlakozást követően az EU intézményeibe vetett bizalom évről-évre csökkent a magyarok körében. Egyrészt nem a várakozásuk szerint javult az életszínvonal, másrészt a sajátosan magyar célok kevésbé teljesültek. Világossá vált, hogy mostani felállásában az EU nem arra rendezkedett be, hogy etnikai kisebbségeket védjen a többség nemzetállamától – például a kisebbségvédelmi európai polgári kezdeményezés fennakadt a brüszszeli szűrőn. Az elmúlt évek felméréseiből az is látszik, hogy az erdélyi magyarok, köztük a székelyföldiek rákapcsolódtak a magyarországi médiára, információikat elsősorban a budapesti televíziókból szerzik be. Innen pedig az jött át az utóbbi években, hogy az EU-val szemben szabadságharcot kell vívni.

Mennyire volt reális az a remény, hogy az RMDSZ megszerzi a harmadik mandátumot is?

Ha a küszöböt átlépő pártokra és a független jelöltre leadott érvényes szavazatokat nézzük, akkor három teljes mandátum 9,375 százalékot, két mandátum 6,25 százalékot jelent. Illúziónk az etnikai aránynak megfe-

lelő szavazatarránnyal nem igen lehetett. Közvetlenül a választások után a Mircea Diaconu független jelöltre leadott nagyarányú szavazatszám egy időre visszahozott némi reményt, de a választások előtt a harmadik mandátum emlegetésének inkább mobilizáló szerepe volt. Ennek eléréséhez végül 57.824 szavazat hiányzott.

Mit lehet megállapítani az RMDSZ-re leadott szavazatok megyénkénti bontásából?

A megyénkénti teljesítmény több szempont szerint is értékelhető. Az egyik a magyarok lakta megyék részvételi arányának viszonyulása az országos átlaghoz, a 32,16 százalékhoz, ez önmagában inkább a nagy magyar megyékre releváns adat. Négy olyan megye van, ahol a részvétel meghaladta az országos átlagot: Hargita, Szilágy, Bihar és Szatmár *(lásd táblázatunkat)*, tehát e megközelítés szerint ezek a megyék teljesítettek jobban. Ezt a szempontot azonban ki kell egészíteni egy olyannal, amely azt nézi, hogy egy megyén belül az RMDSZ-re leadott szavazatok aránya elérte-e az utolsó népszámlálás szerinti magyarok számarányát, mert ha nem, akkor a magas részvétel inkább a román szavazóknak köszönhető. Ez a szám mutatja, hogy az adott megyén belül milyen volt a magyar mobilizáció a románhoz képest. Itt azt látjuk, a nagyobb számban magyarok lakta megyék közül egyedül Bihar az, ahol az

Legkevesebben a kelet-közép-európai tagállamokban vettek részt a május 25-i választáson

Lehet, hogy az eredményhez valamennyit hozzáadott volna az összefogás, de a részvételt dominánsan az EU-hoz való viszonyulás határozta meg

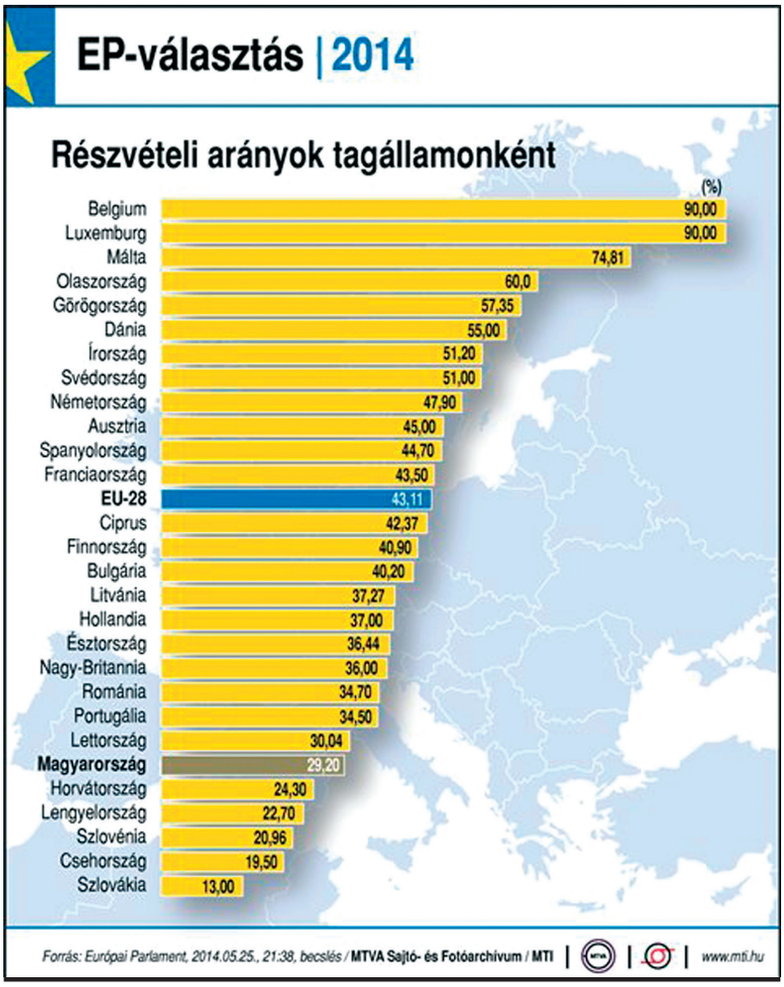

RMDSZ-re leadott szavazatok aránya a magyarok etnikai aránya alatt van. Van egy harmadik számítási módja is a teljesítmény mérésének. Azt lehet megnézni a legutóbbi népszámlálás adatait alapul véve, hogy száz magyarból hány szavazott az RMDSZ-re. Ehhez tudni kell, hogy a magyarok 83,5 százaléka nagykorú. E szempont szerint messze Szilágy megye teljesített a legjobban, a második helyen Hargita és Szatmár megye áll. (Szatmár megyében az adatok kicsit torzítanak, mert ott az RMDSZ törzsszavazóinak egy része a népszámláláson magát németnek vallotta, ugyanakkor egy körzetben időközi parlamenti választás is volt, amely emelte a részvételt.) Hargita és Szatmár megye után következik a meglepetés: Hunyad a negyedik, Beszterce-Naszód megye az ötödik ebben a rangsorban, csak ezután következik Kolozs, Maros, illetve Kovászna megye. Ez azért érdekes, mert eddig axiómaként kezeltük, hogy minél nagyobb a magyarok aránya egy adott megyében, annál nagyobb a választásokon való részvétel is a megyében élő magyar közösség szintjén. Ehhez képest Kovászna és Bihar megye az országos átlag alá került.

Említette, hogy a harmadik mandátum eléréséhez végül 57 ezer sza-

Az EP-választások végeredménye

A Szociáldemokrata Párt (PSD) és baloldali szövetségeseinek jelöltjei szerezték meg a Romániának járó 32 európai parlamenti (EP) mandátum felét, a RMDSZ két képviselőt küldhet Brüsszelbe. A voksolás hivatalos végeredménye szerint a több mint 18 millió román választópolgár 32,44 százaléka adta le május 25-én a voksát, az érvénytelen szavazatok aránya 5,83 százalék volt. Az érvényes szavazatok 37,6 százalékát a PSD-UNPR-PC választási listája kapta, a kormánypártok 16 képviselőt küldenek Brüsszelbe. A Nemzeti Liberális Párt (PNL) 15 százalékos eredménnyel 6 mandátumot szerzett. A PNL képviselői már nem az EP liberális (ALDE) frakciójában, hanem az Európai Néppárt (EPP) soraiban kívánnak politizálni. A jobbközép Demokrata Liberális Párt (PDL) 12,23 százalékkal 5 mandátumot, a Traian Băsescu védnökségével idén alakult Népi Mozgalom Párt (PMP) 6,21 százalékkal 2 mandátumot szerzett. Az RMDSZ-re 350 689-en szavaztak: a 6,29 százalékos eredmény 2 mandátum megszerzésére volt elég. Az RMDSZ képviseletében Winkler Gyula és Sógor Csaba kapott újabb ötéves brüsszeli megbízatást. Függetlenként jutott be az EP-be Mircea Diaconu színművész, a PNL-ből kilépett volt kulturális miniszter, aki az érvényes voksok 6,81 százalékát kapta.

vazat hiányzott. Körülbelül ekkora volt a támogatottsága az EMNP-nek a 2012-es parlamenti választásokon. Tőkés Lászlóék ezért ma azt állítják, ha lett volna az összefogás, akkor meglett volna a harmadik mandátum is. Erről mi a véleménye?

Ezzel kapcsolatban két észrevételem van. A 2012-es választásokon az EMNP a jelenleginél lényegesen nagyobb részvétel mellett kapta azt az 50 ezer szavazatot. Másrészt az összefogástól még nem nő a választók Európai Unióba vetett bizalma. Lehet, hogy az eredményhez valamennyit hozzáadott volna az összefogás, de a részvételt dominánsan az EU-hoz való viszonyulás határozta meg.

Hogyan lehet értelmezni a román pártok eredményeit?

Saját elvárásaihoz képest valamennyi rosszul szerepelt. A Szociáldemokrata Párt (PSD) toronymagasan nyert, de 40 százalék fölötti eredményt tűzött ki célul, és csak 37 százalékot ért el. A Nemzeti Liberális Párt (PNL) húsz százalék fölötti eredményre készült, és 15 százalékot kapott. A Demokrata Liberális Párt (PDL) éppen egy pártszakadás után van, gyengén is teljesített, a Traian Băsescu védnökségével alakult Népi Mozgalom Pártjának (PMP) eredménye pedig messze elmarad attól a tíz százalék fölötti aránytól, amit célul tűzött ki. Ezen a választáson az volt a legnagyobb belpolitikai kérdés, hogy az év végi államfőválasztás perspektívájában melyik a jobboldal legerősebb pártja, ki tudja megteremteni a jobboldali egységet. Erre a kérdésre végül az EP-választás nem adott választ. Az eredmények alapján nincs olyan markáns támogatottságú párt a jobboldalon, amely vezetője lehetne a jobboldali összefogásnak. Erre adott némileg váratlan megoldást a PNL és a PDL fúziójának bejelentése. A formálódó konstrukció kétségtelen esélyt jelenthet a jobboldalnak az államfőválasztáson, mert a PSD 37 százaléka azért messze van az 50-től. Ugyanakkor azt is kell látni, hogy a PNL és a PDL szövetsége egyszerre határolja el magát Victor Pontától és Traian Băsescutól. Tehát még nem lehet teljes jobboldali egységről beszélni, annak ellenére, hogy Băsescu pártja várhatóan nem Pontáékat fogja támogatni. Azt is figyelembe kell venni, hogy az elnökválasztáson nem a pártelvű logika érvényesül, sok függ a jelöltek személyétől. Ne feledjük azt sem, hogy jelentősen befolyásolja a választások eredményét a részvétel is. Az EP-választásokon ez mindössze 32 százalék volt, az elnökválasztáson vélhetően ennél nagyobb lesz – 2009-ben a részvétel az első fordulóban 54 százalék volt, a másodikban 58.

Egy olyan európai konstrukciónak, amely másodrangúként kezeli az újonnan csatlakozott államok polgárait, nincs felhajtóereje az adott országban

Pártja ugyan gyenge eredmény ért el az EP-választásokon, de ettől még Traian Băsescu az ellenzék vezéregyénisége maradt. Elképzelhető-e egy ütőképes jobboldali politikai konstrukció az államfő nélkül?

A jelenlegi felmérések szerint Victor Ponta a második fordulóban bárkit legyőz. Ezért szerintem, ha a formálódó PNL-PDL jobboldali szövetség reális eséllyel akar indulni az elnökválasztáson, ki kell egyeznie Băsescuval. A liberálisok egyébként ezzel a választási eredménnyel egy pártszakadás szélére sodródtak. Van a párton belül egy csoport, amely szívesen belemenne a Szociál-Liberális Szövetség (USL) újjáélesztésébe, ha így újra kormányra kerülhet. Ugyanakkor van egy világosan körvonalazódó tábor a PNL-ben, amely azt mondja, Băsescuval menne tovább. Így, ha nem figyelnek oda, akár szakadhat is a PNL.

Elképzelhető, hogy az RMDSZ a mérleg nyelve lesz az államfőválasztáson?

Az RMDSZ nincs könnyű helyzetben. A baloldallal kormányoz, ugyanakkor szavazatóborának jelentős részét – elsősorban a székelyföldi megyékre gondolok –szinte lehetetlen meggyőzni arról, hogy a baloldal jelöltjére szavazzon. Ezért, ha az RMDSZ úgy dönt, hogy a baloldal jelöltjét támogatja, ezt a döntését választóinak egy része nem fogja követni (ez alól az eddig felmerült jelöltek esetében talán Tăriceanu lehet kivétel). Szerintem az RMDSZ akkor jár el a legokosabban, ha függetlenül az elérhető eredménytől államelnök-jelöltet állít, hiszen így nem kell az első körben máris állást foglalnia.

Milyen következtetéseket lehet levonni európai szinten az EP-választások eredményeiből?

Két kérdést emelnék ki: az egyik a részvételi arányok, a másik pedig az a jelenség, amelyet a sajtó a „szélsőséges pártok megerősödéseként” ír le. Az adatokból kitűnik, hogy az újonnan csatlakozott államokban a részvétel messze elmarad az uniós átlagtól. Ez elsősorban az adott ország politikai kultúrájával magyarázható. A választásokat fontosnak

Jobboldal: Fúzióra készül a PNL és a PDL

Közös államfőjelölt indításáról és közös kormányprogram kialakításáról kezdődtek egyeztetések a Demokrata Liberális Párt (PDL) és a Nemzeti Liberális Párt (PNL) között. A jobboldali összefogással azt szeretnék megakadályozni, hogy a Victor Ponta miniszterelnök vezette Szociáldemokrata Párt (PSD) jelöltje novemberben megnyerje az elnökválasztást és a PSD „totális hatalomra” tegyen szert. Vasile Blaga, a PDL elnöke a PNL küldöttségével folytatott tárgyalás után bejelentette: a két párt a közvélemény-kutatások alapján dönti el, ki legyen a közös elnökjelölt. Hozzátette: a két párt fúzióját készítik elő „egy nagy jobbközép” párt létrehozása érdekében, mert a választási szövetségek nem bizonyultak hosszú életűeknek Romániában. Az EP-választásokon elért 15 százalékos eredményével elégedetlen PNL június végén rendkívüli tisztújító kongresszust tart. Klaus Johannis nagyszebeni polgármester bejelentette, megpályázza a PNL elnöki tisztségét, amely Crin Antonescu lemondása nyomán üresedett meg. A legfrissebb felmérések szerint a jobboldali politikusok közül Johannisnak van a legnagyobb támogatottsága, s nem lenne teljesen esélytelen Pontával szemben, ha ő kerülne be az elnökválasztás második fordulójába. Indulása előtt meg is nyílt az út azáltal, hogy Antonescu már nem pályázik az államfői tisztségre.

Az RMDSZ listájára leadott szavazatok megyei bontásban

Megye	Magyarok száma, 2011 végleges[1]	Magyarok aránya, 2011 végleges, %[1]	Megyei részvétel EP 2014, %[2]	RMDSZ EP-listájára leadott szavazatok száma[2]	RMDSZ EP-listájára leadott szavazatok arány, %[3]	Az RMDSZ EP-listájának aránya a megye etnikai arányához képest[4]	100 magyar lakosból hány szavazott az RMDSZ-re?[5]
Szilágy	50.177	22,36	34,31	18.173	27,43	5,07	36,22
Szatmár	112.580	32,69	33,32	35.754	35,54	2,85	31,76
Hargita	257.707	82,90	35,12	80.708	87,21	4,31	31,32
Hunyad	15.900	3,80	34,50	4.961	3,85	0,05	31,20
Beszterce-Naszód	14.350	5,01	36,54	4.277	4,69	-0,32	29,80
Maros	200.858	36,46	30,82	57.082	40,25	3,79	28,42
Kolozs	103.591	14,99	30,91	29.193	16,44	1,45	28,18
Brassó	39.661	7,22	31,66	10.527	6,89	-0,33	26,54
Kovászna	150.468	71,59	29,58	39.700	76,11	4,52	26,38
Krassó-Szörény	2.938	0,99	31,43	755	0,91	-0,08	25,70
Bihar	138.213	24,02	33,73	35.209	21,58	-2,44	25,47
Fehér	14.849	4,34	35,91	3.664	3,39	-0,95	24,68
Arad	36.568	8,49	29,14	8.296	7,61	-0,88	22,69
Szeben	10.893	2,74	28,92	2.150	2,10	-0,64	19,74
Máramaros	32.618	6,81	25,23	6.371	6,20	-0,61	19,53
Temes	35.295	5,16	27,35	6.137	3,85	-1,31	17,39
Románia	1.227.623	6,10	32,44	350.689	6,29	0,19	28,57

[1] A 2001-es választás végleges eredményei alapján
[2] A BEC végleges adatai szerint
[3] Az adott megyében érvényesen leadott szavazatok/ RMDSZ-re leadott szavazatok aránya
[4] Az adat a magyar mozgósítás mértékét mutatja a románhoz képest. Ha a szám pozitív, a mozgósítás eredményes volt.
[5] Milyen arányban szavaztak az RMDSZ-re a megyék 2011-es népszámlálás során magyarként regisztrált személyei, ha tudjuk, hogy a népesség-előreszámítás szerint kb. 83,5%-uk nagykorú

tartó citoyen-magatartás Kelet-Európára kevésbé jellemző. Nyilvánvaló, hogy egy olyan európai konstrukciónak, amely másodrangúként kezeli az újonnan csatlakozott államok polgárait, nincs felhajtóereje az adott országban. Érdekesség, hogy a részvételi rangsor utolsó helyein újonnan létrejött államok találhatók: Szlovákia, Csehország, Szlovénia, Horvátország, Lettország. Ezek az országok most élik meg független nemzetállamiságukat. Ezt figyelembe véve egy brüsszeli, nemzetállamok feletti konstrukciónak nincs igazi felhajtóereje. Figyelembe kell venni a gazdasági válság hatását is. Románia esetében is látszott az, hogy az alacsony legitimitású uniós intézmények sok esetben költségvetési szigorra, gazdasági megszorításokra kényszerítik a tagállamokat. Ez is befolyásolta a részvételt. Ami a szélsőjobb térnyerését illeti, az eredményeket elemző sajtót olvasva felkiálthatunk: „úristen, az EU-ban beindult egy weimarosodási folyamat, minden szétesik körülöttünk, jönnek a nácik és lángba borul Európa". Ez a hisztéria szerintem alaptalan. Az EP-választásokat az Európai Néppárt nyerte meg, a szocialisták lettek a második politikai erő, és összességében nem értek el áttörés értékű eredményeket azok a pártok, amelyeket szélsőségesnek tekint a sajtó. Emellett a populista, az euroszkeptikus, a nacionalista, vagy xenofób pártokat nem lehet egy kalap alá venni. Igen, Franciaországban a Le Pen-féle Nemzeti Front győzött, de tegyük hozzá, egy olyan folyamat eredményeképpen, amely során ez a párt az antiszemitáit, idegengyűlölőit kizárta a soraiból. Kizárta őket, és most a jelszava az, hogy Franciaország mindenekfölött, tessék az euró helyett visszaállítani a frankot, és elég legyen Brüsszel túlhatalmából. Németországból egy mandátumot kapott a náci párt, többek között azért, mert a német alkotmánybíróság eltörölte a választási küszöböt. A fajelméletre alapozó náci párt, a nacionalista Nemzeti Front és a Brüsszellel hadakozó, bevándorlás-ellenes brit Függetlenség Pártja között van különbség. Tehát a magyar szóhasználat szerinti „szélsőséges" jelzőt ezen pártok csak egy része érdemli ki, hiszen nálunk ez a kifejezés mást jelent. A valóban demokráciaellenes, idegengyűlölő, vagy náci pártok mellett a sajtó több olyan pártot is szélsőségesnek nevez, amelyek demokratikusak ugyan, de nem fogadják el az Európai Unió lisszaboni szerződésben meghatározott entitását, a „mélyítésben" érdekelt politikusok jövőképét. E pártok támogatottsága elsősorban azt jelenti, hogy az Európai Unió jövőjét újra kell gondolni, hisz egyre többen vannak, akik jelenlegi formájából sem kérnek.

Könyvhét a palota udvarán

Új időpontban és új helyszínen jelentkezett a kolozsvári Ünnepi Könyvhét negyedik kiadása, a merész vállalkozás azonban szerencsére nem vezetett zsákutcába: az emberek tudták, ha – a rendezvény mottójának megfelelően „egy korty könyvre” van szükségük –, május végén a Bánffy-palotába kell betérniük. A látottakat-hallottakat KUSTÁN MAGYARI ATTILA foglalta össze.

Érdeklődők a standok előtt a Bánffy-palota udvarán

FOTÓK: KUSTÁN MAGYARI ATTILA

Ahogy a rendezvény honlapján is olvasható, ebben az évben kísérleti jelleggel „beelőzték” a Vörösmarty téri könyvünnepet, és a helyszín sem a Mátyás-ház előtti kis utca volt, ahol egymás mellett sorakozhatnak a kis standok, hanem a Bánffy-palota belső tere, amelynek udvarán állt a színpad, emeleti nyitott folyosóján pedig körbe-körbe az árusok.

Tavaly is megírtuk, idén is érdemes emlékezni arra, hogy az első ilyen erdélyi rendezvényt 1929 májusában szervezték, Supka Géza újságíró szavaival élve azért, hogy „az évnek egyik napján (…) könyvnap rendeztessék, amely (…) az írót és a közönséget közvetlen kontaktusba hozza egymással, hogy ezen a napon egyszer egy évben a könyvírás és a könyvkiadás művészete is kimenjen az utcára, éspedig ingujjban, közvetlen, bohém formában”.

Kiterjeszteni a könyvünnepet A megnyitón Kelemen Hunor kulturális miniszter arról beszélt, a könyvhét nem csak Marosvásárhelyen és Kolozsváron, hanem Csíkszeredában, Sepsiszentgyörgyön, Nagyváradon is megteremthetné a lehetőséget, hogy szerzők, kiadók, olvasók között kapcsolat jöjjön létre. Arról is beszélt, hogy tapasztalata szerint az elektronikus könyvek nem rivalizálnak a nyomtatott kiadványokkal, a két formátum inkább kiegészíti egymást.

Markó Béla költő, a Kós Károly Alapítvány elnöke Bánffy Miklós szellemiségére emlékeztetett: „Fontos felhívni mindannyiunk figyelmét arra, hogy vannak az életünkben olyan értékek, amelyek összekötnek és nem szétválasztanak, fontos ez egy olyan korban, amikor divat azt mondani, hogy nem csak a közélet és a politika, hanem a kultúra is táborokra szakad. Az igazi kultúra nem szakad táborokra, az igazi értékek nem szakadnak szét, akárcsak az idei könyvhét által felmutatott Bánffy Miklós emblematikus személyisége, nem tudnak megosztani minket, hisz mindannyiunk számára ugyanazt képviselik” – fogalmazott, megemlítve még Apáczai Csere Jánost, Dsida Jenőt, Karácsony Benőt, Kós Károlyt, Orbán Balázst.

Az igazi kultúra nem szakad táborokra, az igazi értékek nem szakadnak szét (Markó Béla)

Könyvvásár az erkélyen Egy könyvárus ismerősöm mesélte, hogy a Háromszéken szervezett Székely Vágta közönségének nem a megszokott Wass Albert és Nyirő József köteteket kínálta, hanem a Danielle Steel és a hozzá hasonló ponyvákat, ráadásul amilyen olcsón csak lehetett. A képlet bevált, a szerelmes történeteket elkapkodták, a szomszédos standokon roskadozó magyar írókat jóval kevesebben.

Nem csoda: aki kedveli Wass Albertet, az már mindent felvásárolt, akinek nincs még Wass Albertje, annak már nem is lesz. A Könyvhéten

Könyves művészeti akció a megnyitón

megjelenő árusok ezt mintha nem érzékelnék, továbbra is ott sorakoznak a példányok, mellettük Erdély minden tájegységéről egy-egy drága – persze igényes kivitelezésű – album. Az árak az éppen elérhető és a csillagos ég között ingadoznak, a legolcsóbb könyveket egy angol nyelvű regényeket is forgalmazó standnál találtuk, hat lejért egy példányt.

Daniból sosem elég A Könyvhét Varró Dániel költőt is vendégül látta Kolozsváron, aki rögtön megosztotta közönségével, miről és hogyan szokott írni. Az egyik fő témája az évszakok váltakozása, a másik a szerelem, a harmadik pedig a nátha, mondta, azt fejtegetve, hogy mindhárom téma olyan állapotot jelez, amikor az ember feje kissé meg van zavarodva. Ő legalábbis úgy van a dologgal, hogy amikor teljesen normális, akkor nem jut eszébe verset írni, de ha kissé megzavarodik – az időjárás, a szerelem vagy a nátha miatt – akkor rögtön tollat tud ragadni. Már tizenkét éves korában írt, első verse is rendhagyóan született meg: egy autó elütötte, ő agyrázkódást kapott, és három hétig feküdt kórházban, hogy ott aztán megírja első elbeszélő költemény trilógiáját, Nyuszika címmel, a Toldi-trilógia által ihletve.

– Volt egy magyartanárom, aki sok hasznos tanáccsal látott el a költészettel kapcsolatban, ami pedig a legjobban megmaradt bennem, az volt, hogy a költő mindig legyen reménytelenül szerelmes – mesélte.

Beszélt arról is, milyen volt első költői élménye apaként: amikor újszülött kisfiát a kezébe adták, rendkívül büszke volt rá, de a csecsemő rettenetesen sírt, ezért ő jobb híján versmondással igyekezett csillapítani a kis Misit. Az első, ami eszébe jutott, Adytól a Párizsban járt az ősz című vers volt, és ahogy szavalni kezdte, kisfia elhallgatott és elkerekedett szemekkel nézett rá érdeklődve.

Álmodni egy Erdélyt A Riport Kiadó egyenesen a nyomdából hozta legújabb kötetét a Sapientia Ódry-termében tartott bemutatóra. Czika Tihamér sepsiszentgyörgyi születésű, később Kolozsváron élő, többek között az RMDSZ Szabadelvű Körének alelnökeként politizáló, jelenleg az Európai Tanács hivatalnokaként dolgozó, nem mellesleg publicista cikkgyűjteményét ismerhette meg a közönség.

Kustán Magyari Attila, Czika Tihamér és Szűcs László a Sapientia egyetemen tartott könyvbemutatón

FOTÓ: TASNÁDI-SÁHY PÉTER

A beszélgetésen elhangzott, a 2007 és 2011 között írt szövegek egyrészt kordokumentumként értékelhetők, másrészt – többnyire sajnálatos módon – ma is aktuálisak, legyen szó a romániai korrupcióról, a trianoni sérelmek fel nem dolgozásáról, a román-magyar viszonyokról. Elmondta, transzilvanista, interetnikus mozgalom létezik, de a pártpolitizálás megkerülhetetlen, ha valódi eredményeket szeretnénk elérni – igaz, saját politikai karrierje nem nevezhető sikeresnek, mert korábbi elképzelései ellenére léteznek tabuk, amelyeket csak saját kárára feszegetett. Veszíteni azonban nem veszített, mondta: az események következtében ma Brüsszelben él családjával, és hisz abban az egységes Európában, amely ha sokak által megtörni is látszik, szerinte olyan erőteljesen átszövi a kontinens országait, hogy ma már elképzelhetetlen a megszűnése.

A slam túllépett a korábbi formulákon, nem igényli például, hogy valaki évekig járja a lépcsőfokokat (Márkus András)

Orbán Viktor és a slam A slamről sokat hallani manapság. Ez az Amerikából Európába, majd Magyarországról Erdélybe importált műfaj valahol a rapzene, a költészet, a színház háromszögében foglal helyet, szellemességével és aktualitásával törve utat magának. Nem csak ez az előnye: mint az a Könyvhét alatt szervezett beszélgetésből kiderült, Márkus András kolozsvári költő szerint a slam túllépett a korábbi formulákon, nem igényli például, hogy valaki évekig járja a lépcsőfokokat, míg ismert lesz, egyszerűen egy mikrofon elé kell állni, és beszélni a közönségnek.

Kisebb vita kerekedett abból, hogy a slam átpolitizált-e, elsősorban Magyarországon. Sokan azt mondák, a jobboldalt hivatalból gyűlöli ez a műfaj, Gábor Tamás Indiana slammer szerint azonban, ha Horn Gyula idején lett volna már slam, akkor is szidták volna a hatalmat. Bármilyen politikai nézet megfér a műfajban Horváth Kristóf „Színész Bob” slammer, színész szerint, kivéve a rasszizmust – Simon Márton szerint már csak azért sem, mert ez a műfaj a feketék emberjogi mozgalmaiban született meg.

Egy slammer nem akkor lesz népszerű, ha a jobboldalt szidja, Indiana megfogalmazásában „nincs Orbán Viktorral nyerés”, de ahogy Színész Bob összegzi, jobb, ha valaki az általa kitalált „játszik a náci, kilátszik a cikiség” szöveget ismételgeti, akár anélkül, hogy még értené a lényegét, mintha cigányozna.

Kiürült a polgári demokrácia

TAMÁS GÁSPÁR MIKLÓS kolozsvári születésű, Budapesten élő filozófussal legutóbb 2012 telén beszélgettünk, azóta Magyarország, Románia, Európa túl van néhány választáson, az eredmények pedig behatóbb elemzésre várnak. A kontinens helyzetéről, a magyar-magyar kapcsolatokról, a baloldal lehetőségeiről KUSTÁN MAGYARI ATTILA kérdezte.

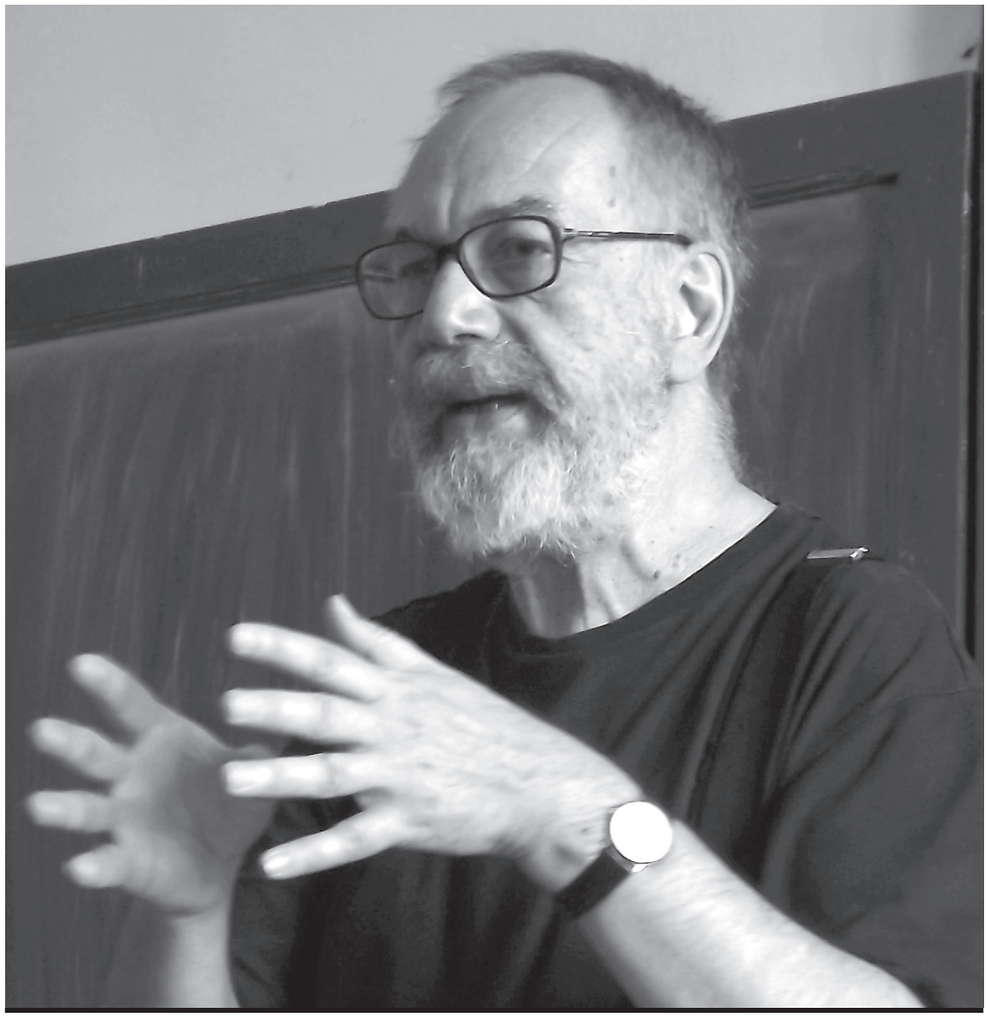

Tamás Gáspár Miklós

Legutóbbi, a HVG-ben megjelent Nyugat-Európa új niggerei című írásában a Nyugatról kialakult képpel megy szembe, mondván, nem is olyan toleráns és liberális Európa másik része. Mi történt a Nyugattal?

Az állami elitek mostanáig szemben álltak a jelenséggel, az intolerancia lehetett reakciója a lumpen, meg kispolgári elemeknek, de az állam a maga racionalizmusával és időnként idegesítő jóindulatával megpróbálta ellensúlyozni ezeket. Most viszont kiderült, ezt nem kell többé tennie, a korlátlan bevándorlás nem igazán kedvez a tőke érdekeinek, tekintve, hogy ha innen el lehet menni a nagyobb bérekért, akkor hosszú távon nem lehet alacsonyan tartani azokat Kelet-Európában. Azok a baloldali erők ugyanakkor, amelyek ellenállhattak volna, antikapitalistává kellett volna válniuk, ezt nem tették meg meg. Helyette morális érveket sorakoztattak fel, amelyek nélkül persze még rosszabb lenne a helyzet, de ez nem volt elégséges. Ha annyit mondunk csak, hogy csúnya dolog a rasszizmus, de azt nem, hogy egyenlő béreket Európában, akkor mit mondtunk?

Miként értelmezhető az az erős és merev identitásgyártási tendencia, amely az utóbbi években Európaszerte tapasztalható?

A gazdasági szempontból szükségtelen lakosság, amely a kapitalizmus szerint hulladék, egészen a hetvenes évekig integrálva volt az állam segítségével, ma ez nem így van. Ahhoz, hogy az egyenlőtlenséget a modernség előtti szintekre újra fel lehessen építeni, ahhoz morál kell, ezért azt mondják, hogy az alacsonyabb rendű fajták lusták, nem vesznek részt a munkában, ami az ő hibájuk. Hogy ennek mi az oka, azt megtalálják az etnikai és faji jellegekben, ezáltal a társadalom újramoralizálása történik: visszatérnek az erénytanok, mint a szorgalom, a sikeresség, a vagyonosság, a sokak által szeretett, „lájkolt” ember dicsérete. Ennek köszönhető, hogy a bevándorlástól megrémült populáció azt kezdi mondani, ez a magatartás érthető, jogos és – ami újdonság, hogy – morális. A legföltűnőbb, hogy az áldozatok is elfogadják ezt: a szélsőjobb előretörése oda kellett volna vezessen, hogy a bukaresti francia és brit követség előtt tömegek tüntetnek, ehelyett azt mondják az emberek, „biztosan vannak köztünk potyalesők, meg hát sok a cigány is…”

Ha annyit mondunk csak, hogy csúnya dolog a rasszizmus, de azt nem, hogy egyenlő béreket Európában, akkor mit mondtunk?

Mit gondol a PSD legutóbbi kampányáról, amelynek szlogenje a „büszke vagyok románságomra” volt? Papíron mégiscsak baloldali pártról beszélünk, van aki szerint Romániában az ideológiát felülírja a nemzeti büszkeség, mások szerint ez éppen az ideológia hiányát jelzi.

Oly mértékben kényszerül önkorlátozásra a politikum, hogy még egy magát baloldalinak tartó párt is kénytelen nacionalista hangokat hallatni. A PSD a mai viszonyok között balközépnek számít, jobbra a magyarországi baloldaltól, de ezek a nagy néppártok az uralkodó osztály pártjai, árnyalatnyi különbségekkel. A szlogenjük egy hagyományos, demokratikus nacionalizmus jele, amitől nem kell különösebben félni. Megjegyzem, a zsidóknak az egykori Magyarországról való de-

portálásáról egyetlen tisztességes megemlékezés történt: Kolozsváron, a nemrég felállított holokauszt-emlékmű kapcsán. Tekintettel arra, hogy ez a magyarság részvételével történt, az is elmondható, ezzel a magyarság becsülete meg van mentve.

Milyen jövőt vizionál a következő évekre a magyarországi és külhoni magyar kapcsolatokat illetően, tekintve, hogy a Fidesz láthatóan hosszabb távon kormányon marad?

A Fidesz tetteit nem pusztán lelkiismeretlen számítások határozzák meg, a magyar nacionalizmus hagyományos beállítottságáról van szó, amelynek középpontjában Trianon áll. A baj az, hogy ebben a korban, amikor hittételnek számít, hogy a különböző kultúrájú, fajtájú népességek nem tudnak együtt élni, és nem is helyes az együttélés, ez erőteljesen kihat a magyarországi politikára. Ukrajna kapcsán Orbán Viktor azt mondja, etnikai autonómiát kell létrehozni a magyaroknak – miközben a problémát is az okozza, hogy az orosz kisebbség is saját államot akar –, Tusnádon, tehát egy idegen állam felségterületén, mint a magyar nemzet vezetője beszél arról, mik a magyar kormány elképzelései azon a területen. Maga a dolog hallatlan, de tükrözi azt, hogy ő valóban úgy gondolja, nem egyszerűen a magyar állampolgárok miniszterelnöke, hanem a magyar etnikumúaké. Felmerül az a kérdés is így, hogy mi a helyzet a nem magyar etnikumú magyar állampolgárokkal?

Egy interetnikus, transzilvanista pártnak volna esélye megszületni és megerősödni?

Késő. Ezt 90’ tavaszán kellett volna létrehozni. Bizonyára lesznek még olyan politikai szervezetek és mozgalmak, amelyekben románok és magyarok is részt vesznek, de aligha lesznek a régi arisztokratikus liberalizmus szellemében transzilvanisták.

Egy nemrég megjelent írásában úgy fogalmaz, Románia Magyarországhoz képest szabad és haladó állam. Milyen szempontok szerint?

Én az utóbbi hat évben egyetlen alkalommal beszéltem magyarul köztelevízióban, a román televízió magyar adásában

Ez nyilván ironikus mondat volt, de az elmondható, hogy Romániában például nincs cenzúra, míg Magyarországon van. Én az utóbbi hat évben egyetlen alkalommal beszéltem magyarul köztelevízióban, a román televízió magyar adásában. Az teljes mértékben elképzelhetetlen, hogy otthon megszólalhassak a közszolgálati médiában. Románia gazdaságilag fejlődik – igaz, hogy nyomorúságos alapról –, ugyanakkor elképesztő kulturális fejlődésen ment át, gondoljunk arra, hogy a román film világmárka, míg Magyarországon masszív, politikailag motivált elbocsátások vannak.

Azt gyakran elmondja, hogy a polgári demokráciának annyi, de miért?

A rendszer fundamentumai, mint a jogegyenlőség, a széleskörű részvétel, az intézményekbe vetett bizalom, az intézményeken keresztül gyakorolt békés reformmozgalmak elfogynak. A politikai szervezetek kiürültek, de a legkonkrétabb érdekképviseleti szerveződések sem működnek – miért nincsenek szakszervezetek? A politikának valamikor jellemzője volt, hogy a vezetőktől számonkérhettük a szavaikkal nem egyező tetteiket, ehhez képest – bár rossz véleményem van az előző rendszerről – ha akkor elkövettek valami szörnyűséget, hamarabb lett következménye. Mindenki azt gondolja, hogy a jelenlegi struktúrák rosszak, alternatíva nem látszik, ennek folytán az emberek egyszerűen csak eltűrik a politikai államot úgy, hogy senki nem szereti, tiszteli, vagy hatékonynak, morálisan elfogadhatónak tartja azt.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

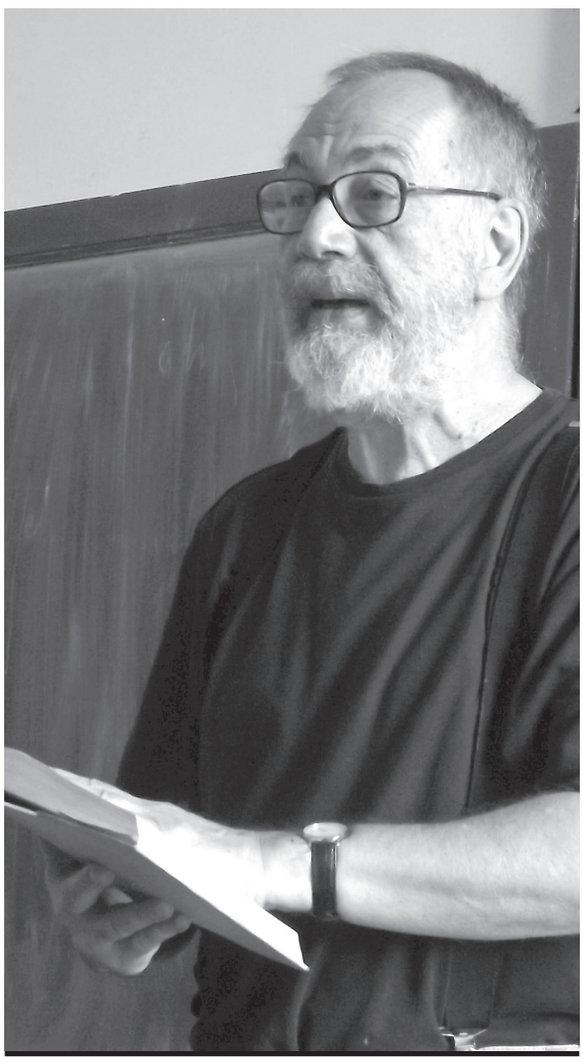

Az egyik fő kritika, hogy az antikapitalista baloldal sem kínál konkrét megoldásokat. Így van ez?

A kérdés a bolsevizmus hagyományának erejét mutatja tekintettel arra, hogy a kapitalizmus utáni rendszer kiterjesztését egy politikai-hatalmi aktusnak tekinti. Nem tartom Lenint ostobának, sőt – bár az általa létrehozott rendszerrel nem rokonszenvezem –, de ő és társai azt gondolták, ez pusztán hatalmi kérdés. Ha azt mondjuk, hogy a természetes szükségletek kielégítése is csak a kapitalista államon keresztül valósítható meg, akkor természetesen nincs válasz: annak a társadalomnak, amelynek például vízművekre van szüksége, azon kell gondolkodnia, hogyan építi újjá a technológia után a szükségletek kielégítésének a közvetlen, pénz által nem közvetített, technika által csak minimálisan közvetített módját. Erre a szó klasszikus értelmében vett válaszok – kit kell megválasztani, lelőni, leváltani, kit kell Kossuth-díjasnak megválasztani – nem válaszok. Ha tehát a konkrét válasznak csak a polgári társadalom keretein belül elképzelhető válaszok számítanak, akkor az egésznek nincs értelme. Világossá válik, hogy a magántulajdon alapú gazdasági rendszert, az ezt védelmező államot megette a fene. Az irracionális, hogy az emberek mikor érzik a türelmük végét, de az elnyomás nem tartható a végtelenségig.

Bihart és Kovásznát célzó turizmusfejlesztési projekt

Nem kell sztráda a borospincéig

Hiába van egy településnek szellem lakta kastélya vagy elefántformájú hegye, nem húzhatja hasznát, ha nem ért hozzá, miként kínálhatja azt portékaként a turistáknak. Szakemberekkel viszont a kedvességet, ízletes falatokat, finom itókát is turisztikai vonzerővé lehet tenni. Egy Bihar, illetve Kovászna megyét célzó uniós projekt éppen ezt kívánja megtanítani. TASNÁDI-SÁHY PÉTER írása.

Mados Attila diószegi polgármester hivatalosan is megnyitja a rendezvényt

Régóta vagyok az érmelléki borok lelkes fogyasztója, évek óta figyelem, ahogy a hajdan neves, majd a XX. században szinte teljesen leamortizált borvidék lassan kezd magára találni, régi értékeit okosan rendezgetve keresi mai arcát, melylyel szélesebb kör számára is vonzóvá válhat. Már csak ezért sem lepett meg, amikor pár napja egy Kovászna és Bihar megyét célzó, *Integrált turisztikai humánerőforrás-fejlesztés a vidéki foglalkoztatás növelése érdekében* című projekt bihardiószegi sajtótájékoztatójára szóló meghívó várt a drótpostafiókomban, melyben a szervezők – gondolom az érdeklődést fokozandó – még ügyesen eltitkolták, hogy milyen konkrét intézkedéseket terveznek. Ezt személy szerint némileg indokolatlan elővigyázatosságnak tartom, hisz a programban beígért borkóstolóval egybekötött kisebb kulináris orgia, melyre Kun Géza diószegi borosgazda pincéjébe invitáltak, bármelyik normális újságíró számára eléggé nyomós érv ahhoz, hogy észvesztve regisztráljon a reménybeli új információk mennyiségétől függetlenül.

Kétszázan turizmushoz, illetve vállalkozásfejlesztéshez kapcsolódó képzést kapnak annak érdekében, hogy ezeken a területeken találjanak munkát

Piacképessé tenni a vidéket

Telefonon úgy egyeztünk, a polgármesteri hivatal előtt találkozunk kicsivel a meghirdetett délutáni kezdés előtt, hogy mindenki rendben eljusson a helyszínre, és tarthassuk magunkat az agendához. Ez hamar meghiúsulni látszott, mivel a kuplungom a parkolóból kikanyarodva megadta magát, okozva némi galibát, majd a társaság másik fele tett egy kisebb kirándulást a pusztában, mielőtt a helyszínre ért volna. Így a délutáni langymelegben – szinte ellenállhatatlanná fokozva a kísértést – a fogadásunkra feltálalt kolbászkarikák, szalonna-szeletek apró zsír-gyöngyöcskékkel fedik el sértődötten gusztusos kis testüket, mire teljes lesz a létszám. Néhány falatot óvatosan a nyelvem alá rejtve ólálkodom oda az éppen tévéinterjút adó Cseke Attila képviselő közelébe, aki a projekttel kapcsolatban elmondja: hiába vannak a bihari vidéknek – ezen belül az Érmelléknek – komoly hagyományai és értékei, kellenek olyan szakemberek, akik ezt ki tudják aknázni, piacképessé tudják tenni őket. Abbéli reményét is kifejezi, hogy a bihari autópályaszakasz megépítésével a térség rácsatlakozhat a nemzetközi vérkeringésre is, ezzel akár nyugat-európai turisták számára is vonzó célponttá válva. A hidegtálakkal a képviselő úr nyilatkozata után is csak lopva tudok érintkezni (kósza ujjakkal észrevétlenül akvirálva egy-egy újabb falatot), mert Mados Attila polgármester rövid köszöntőjével megnyitotta a hivatalos programot, boros kádat mosó kisfiáról készült videóval ügyesen építve a „ha bor, akkor Diószeg” védjegyet.

Cseke Attila: az adottságok kiaknázásához szakemberek kellenek

Utána Gönczi József, a projekt szakmai vezetője avatja be az egybegyűlteket a részletekbe, melyeket annak ellenére is sikerül nagyjából feljegyeznem, hogy házigazdánk mindeközben kiskamaszkorba lépett – 12 éves – pálinkákat kínálva próbálja elterelni a figyelmem, amit

hirtelen felbuzgó szakmai alázattal, valahogy sikerül visszautasítanom (pedig ugye, működőképes jármű híján engedhetnék is a kísértésnek).

A vidék élménye Szerencsére Gönczi úr ügyes felütéssel indítva segít elterelni a figyelmem a borostyánszínű nedűről. Arról mesél, hogy a kislányának bármilyen játékot adnak oda, néhány órán vagy napon belül megunja, légyen bármilyen értékes. Ő viszont a vidéki nagymamánál töltött nyarakon sosem unatkozott, mindig kapott valami érdekes feladatot: gyúrhatta a kenyeret, etethette az állatokat, segíthetett a kertben. Most viszont, hogy már nincs a nagymama, akihez lehetne menni, milyen jó lenne, ha lehetősége nyílna elérhető áron megmutatni a kislányának a vidéki élet szépségeit. Szerinte azért is hasznos ez a program, mert sokan vannak a hozzá hasonló városi emberek ilyen igénnyel, akiket a bihari, illetve háromszéki vidék kiszolgálhatna. A Romániai Vállalkozásokért Egyesület (ROVE) és Bihardiószeg község partneri részvételével megvalósuló, másfél éves projektet e célok érdekében indították el április 1-jén, az Európai Szociális Alap 8 millió lejre rúgó támogatásával. A projekt humánerőforrás-fejlesztési szolgáltatások nyújtásával – magyarán képzéssel és tájékoztatással – a turizmus fejlődését, illetve a turisztikai szektorban való elhelyezkedést kívánja elősegíteni a két megyében. Biharban tízhelyszínes karavánt, illetve két expót magába foglaló tájékoztató kampányt indítanak a turisztikai szektorban történő elhelyezkedési lehetőségek népszerűsítésére, karrier tanácsadást nyújtanak az érdeklődőknek, idegenvezető, illetve vállalkozásfejlesztési képzéseket szerveznek, s tanácsot adnak a már e területen dolgozó vállalkozásoknak. Az elkövetkező hónapokban legalább 240, vidéki lakhellyel rendelkező álláskeresőt, mezőgazdászt, tartós, illetve fiatal munkanélkülit kívánnak bevonni, akik közül kétszázan turizmushoz, illetve vállalkozásfejlesztéshez kapcsolódó képzést kapnak annak érdekében, hogy ezeken a területeken találjanak munkát alkalmazottként vagy önfoglalkoztatóként.

Kun Géza borász Gönczi Józseftől, a projekt szakmai vezetőjétől sem sajnálja a finom nedüt

Sok olyan városi ember van, akinek egy vidéki kalandhoz a kis kellemetlenségek is pozitív élményként íródnak hozzá

Borvidék szálláshely nélkül A projekt interregionális együttműködés keretében valósul meg, a konzorcium tagjai Kovászna megye, a Kovászna megyei Munkaerő-foglalkoztatási ügynökség, a LAM Alapítvány, az OTP Consulting Románia, illetve a már említett ROVE és Bihardiószeg község. A hivatalos program után, mielőtt végre igazából nekiállnék kóstolni, a pozíciót két éve betöltő Mados Attila bihardiószegi polgármestert arról faggatom, hogy mennyire felkészült a település vendégek fogadására. Mint válaszából kiderül, lényegi kérdésre tapintok rá: „Ez az egyik legnagyobb problémánk, hogy nincs elég szálláshely. Praktikusan, ha jönne holnap egy busznyi turista, Bihardiószegen nem lenne hol elszállásolni őket. Ugyanakkor azzal a munkával, amit a borfesztiválon keresztül a borkultúránk reklámozásába fektetünk, egyre több érdeklődőt vonzunk, így egyre jobban érezzük ennek a hiányát. Szerencsére vannak vállalkozók, akik szívesen fejlesztenének ebbe az irányba, csak kell nekik egy jó impulzus, amit ez a projekt szerintem megadhat” – mondja az elöljáró.

Csábos kis disznóságok

Nem minden az infrastruktúra Már teli tányérral és majdnem üres pohárral állok meg kedves ismerősömmel, a Nagyvárad Táncegyüttes tagjával, Szőnyi Józseffel beszélgetni, aki nemrég lett diószegi szőlősgazda, nyertes pályázóként 6363 tő szőlőt ültetett, királyleánykát, muskotályt, olaszrizlinget, cabernet sauvignont és merlot. „A piac kiépülőben van, megpróbálunk betörni, de nagyon az elején vagyunk még. A polgármester úr mindig biztatja a fiatalokat, hogy helyben vállalkozzanak, én is az ő noszogatására vágtam bele a fejlesztésbe, de édesapám is támogat. A helyi turizmus fejlesztésében szeretnék részt venni, minimum egy minőségi, vendégfogadásra alkalmas pincével,” – avat be terveibe Szőnyi József. Az eleve kisbusszal érkező élelmesebb résztvevőkhöz csatlakozva indulok haza jóllakottan, bortól csillogó szemmel. A szervezőktől átvett lelkesedésem a bekötőúton zötykölődve némileg alábbhagy, de Pásztor Gyöngyi szociológus hamar eloszlatja a kételyeimet. Mint mondja, a nyugat-európai tapasztalatok szerint a túlzottan kiépített infrastruktúra sok vidéki turistacélpontból kiölt minden eredetiséget, elpusztítva azok vonzerejét. Sok olyan városi ember van, akinek egy vidéki kalandhoz ezek a kis kellemetlenségek is pozitív élményként íródnak hozzá, hisz nem kell, hogy egy borospincéhez feltétlenül sztráda vezessen. Kénytelen vagyok igazat adni neki. A jó borért és a finom szalonnáért bizony meg kell küzdeni.

Izrael: erős versenyben a gyenge elnökért

Egyfajta biztonsági szelepként is gondolhatunk az izraeli államfőre az ország külső és belső konfliktusai kapcsán. A politikai pályája végére érő, veterán Simon Peresz helyére június 10-én választanak új elnököt Jeruzsálemben a törvényhozók. ADY ANDRÁS elemzése.

Simon Peresz leköszönő államfő májusban, Ferenc pápa izraeli látogatásakor

Egy elnökválasztás esetén érdekes az a kettősség, amely a külföld sokszor tán a földrajzi távolság miatt is csak félig reális várakozása, és a belföld elméletileg reális, de a „bennfentesség” miatt néha torzító elvárásai között húzódik. Izraelben, ahogy a világ számos működő demokráciájában, az elnök szerepe nyomokban sem tartalmazhat monarcha-szerepköri elemeket. Az elnök egyfajta államszupervizor a politikai-döntéshozó spektrum szereplői tevékenységének kiegyensúlyozására, mediálására, ritka hatékony esetekben korrekciójára. A szerep valós súlya országonként változik, de az általános elv ez lenne. Izrael esetében a valós hatalom a miniszterelnök kezében összpontosul, olyannyira, hogy a hosszas viták, halasztási kísérletek ellenére június 10-re kitűzött elnökválasztás Benjamin Netanjahu miniszterelnök akaratának további átvihetőségéről szól. Fontos megjegyezni, hogy a miniszterelnök majdnem véghezvitte egyik kedvenc alkotmányos reformkísérletét: megszüntetni a formális elnöki funkciót. A lehetőségét is meg akarta szüntetni egy olyan további képletnek, hogy néminemű hatalomgyakorlási kettősség mégis megkösse a kezét, vagy „holmi” elnök miatt elveszítse politikai primátusát.

Jelöltek és esélyek Az eddigiek azt mutatták, hogy míg Netanjahu hagyományosan sikeres szónok nagy hallgatóság előtt, eléggé sikertelen a zárt ajtós, kis auditórium előtti döntőképes szereplésben. Simon Peresz pedig éppen ebben volt jó, kis, de hatékony kamarillákban vétózott meg adott esetben sikeresen miniszterelnöki elképzeléseket. A forgatókönyv szerint május 27-e az időpont, amikor az elnökjelöltek beiktathatják szándékukat, s ehhez mindeniknek bírnia kell a Kneszet tíz képviselőjének támogatását. Június 3-án a parlament elnöke kihirdeti a jelöltek és jelölők neveit, majd 10-én a Kneszet dönt az államelnök személyét illetően, akit hét évre választanak meg. Lapzártánkig a közvetkezők voltak képben: Reuven Rivlin (Likud), Binjámin Ben-Eliézer (Munkapárt), Szilvan Salom (Likud) akit azonban kompromittált egy tizenöt évvel ezelőtti szexuális zaklatásra vonatkozó vád, és aki mögül – éppen ezért – kihátrált a miniszterelnöki patrónus, Meir Sitrit (Hátnuá), Dália Icik (a Kadimához átigazolt munkapárti), Dália Dorner (nyugalmazott bíró), Dan Sechtman (Nobel-díjas kémiaprofesszor). Szilvan Salom cserbenhagyása pár fajsúlyos törvényhozót a Likudból „átterelt” Reuven Rivlin oldalára, amire beindult a miniszterelnöki lobbi, hogy meggyőzze e képviselőket, ne támogassanak senkit, amíg Netanjahu nem döntötte el, hogy ő kire voksol. Hogy ez pont Rivlin kapcsán bontakozott ki, árulkodhat az érintett jó esélyeiről is, nem csak arról, hogy a miniszterelnök nem lájkolja őt. A jelentkezők szép száma mellett különlegességként könyvelhető el, hogy adott esetben Izraelnek női elnöke is lehet. Csak azt furcsállom, hogy ők furcsállják ezt, hiszen igaz, hogy nem elnöki szerepkörben, de emelte már Izraelt hatalmi státusra egy nő: Golda Meir kormányfő, akiről Ben Gurion nem hiába mondta, hogy az egyetlen igazi férfi a kormányban. Az érdekesség az, hogy Izraelben senki sem várja el, hogy azok a miniszterek, aki támogattak egy kandidátust, ki is álljanak az illetők mellett el egészen az urnáig, így a Kneszetben fel is pezsdült az ilyen jellegű ide-oda mozgás, s ebből lehet olyan mértékű megosztottságra is tippelni, amely szükségessé tehet egy második fordulót. Az is érdekes, hogy a sokak számára komoly esélyesként feltűnő Rivlin nem igazán felel meg az ország egyre nyilvánvalóbb ortodox és reform-judaista megosztottságának, az előbbiek képviselőjeként tűnik fel a vallási reformerek szemében, akik lehet, hogy ezért egy technokratább emberre fognak voksolni (esetleg Dália Dorner?). A baloldali Ben-

Binjámin Ben-Eliézer esetleg életet lehelne a letargikus balközépbe is, ellensúlyt teremtve a jobboldali telepespolitika erős embereinek

Eliézer lenne a másik komoly esélyes, sokak számára az az ember, aki nem csak erkölcsi, de politikai súlyt is adna az elnökségnek, utóvégre valakinek már használnia is kellene azt a jogot, hogy az elnök megbíz valakit a kormányalakításra, és az az ember nem feltétlenül Netanjahu. Ez a verzió az elegáns és gáláns Pereszvonal folytatását jelentené a zsidó-arab kérdéskört illetően, remélhetően annak túlfinomult sikertelensége nélkül. Binjámin Ben-Eliézer esetleg életet lehelne a letargikus balközépbe is, ellensúlyt teremtve a jobboldali telepes-politika erős embereinek.

Gazdasági sikerek szegényedéssel Ám mindezek mögött ott vannak azok a tények, amelyekre újabban figyelnie kell a miniszterelnöknek és ezt a plusz tehertételt nem árt, ha megosztja valaki vele. Lépjünk vissza 2011-ig, amikor az arab tavasz mintájára zavargások törtek ki Tel-Avivban is, ebben az esetben a forrpontot a gazdag és az elszegényedő rétegek közötti távolság, a mindennapi élet növekvő költségei, a lakás- és sokuk jövőhiánya jelentette. Ide sorolható, hogy nem mindenki fogadja jól azt a makroszociológiai kísérletet, amelynek gazdasági körvonalai arról szólnak, hogy az államalapítók egyértelműen balos gazdasági modelljéről felgyorsult a liberális, magánszektorra alapozott formára való áttérés. Napi valóság, hogy az izraeli gazdaság fellendült, de ezt nem követte a társadalom jelentős rétegeinek a fellendülése is, alapvető egzisztenciális gondjai lettek az önmagát eddig konszolidáltnak látó középrétegnek. Izraelben a munka biztonsága, az élet pénzügyi tervezhetősége veszélyeztetett. A jelenség nem új, de most erősödik és az életminőségi romlás óhatatlan hozadéka a politikai osztályba vetett bizalom csökkenése, illetve az adott esetben sikertelen bel- és külföldi projektek kritikus és hangos számonkérése. Az új izraeli kabinetből hiányzik a Netanjahut támogató jobboldali ortodox vonal, a szekuláris nacionalista középvonal azonban erősödött, s nem mondható el, hogy a kormány egységesen támogatja a költségvetési megszorításokat, amelyek a miniszterelnök szignóját viselik.

Az izraeli gazdaság fellendült, de ezt nem követte a társadalom jelentős rétegeinek a fellendülése is

Indiai kapcsolat Az izraeli társadalom jobbratolódását lereagálta a politikai réteg jobbratolódása, amely viszont egyre befolyásosabbá tette az általános hangulatot meglovagoló populista politikusok szerepét. Netanjahuval ellentétben, ennek a politikai hajlásszögnek az esetleges továbbhajlás-korrekciójában igenis szükségesnek látom a (még oly „formális”) államelnöki posztot. Ami a szomszédok elvárásaira vonatkozik, azok a majdnem kilenc hónapja meg-megújuló erejű, amerikai közvetítéssel folyó izraeli-palesztin megbeszélések csődjéről/nem csődjéről szólnak. A megoldást az április 23-i Hamász–Fatah közös kormányalakítási egyezmény is veszélyezteti, annak ellenére, hogy számos hasonló kísérlet született már halva. Az Abbász-féle nemzetközi jogi támogatáskeresésnek is köszönhetően, egyre nő a felek közötti feszültség, jelenleg ott tartanak, hogy épp Netanjahu jelentette be egy olyan elképzelés széles körű politikai támogatottságát, amely akár a Ciszjordán területekről való egyoldalú izraeli visszavonulást is eredményezhetné. Első látásra ez akár a Hamász–Fatah egység érvényesülését, egy független Palesztinát is elhozhatna, ám fennáll a veszély, hogy a gyenge PFSZ és a szélsőséges Hamász közötti egyet nem értés miatt a Nyugati Part is egyféle Gáza-övezetté degradálódik. Ez a bejelentés valójában csak újabb szondázása annak, hogy politikailag és gazdaságilag miféle életesélye lenne a Ciszjordán résznek, ha magára maradna (akár az államiság lehetőségével). A majd egy éves intenzív amerikai mediálás zsákutca-gyanúját látva, s a helyzet képlékenységét nézve nem tudom tagadni egy ilyes terv önbeteljesítő veszélyét. Így érthető, hogy június 10-e elé miért néz várakozással Jordánia, de az is, hogy miért oly értékes Izrael számára az új nacionalista indiai kormány támogatása, hogy a váltást Netanjahu üdvözölte tán elsőként a világon. Érezni, mennyire fontos az évi tízmilliárd dolláros izraeli fegyverexport, a majdnem ötmilliárd dolláros kétoldali kereskedelem fontossága két olyan ország között, amelyeknek számottevő muszlim lakossága van. Lehet, hogy naivitás, de ebben az értelemben is hasznos plusznak tartom egy államelnök „fölös” mediálási lehetőségét: biztonsági szelepként tekinthetünk rá.

Reuven Rivlin államfővé választásához nélkülözhetetlen lenne Netanjahu támogatása

Lovasi András énekes, dalszerző, basszusgitáros

Működnek-e a dalok ma is?

Tavaly ősz óta tudható, hogy ismét összeáll a Kispál és a Borz. Júniusban a Fishing on Orfű fesztivál nulladik napján adnak egyetlen nagykoncertet az eredeti felállásban, az első három album számaiból. Addig is, amolyan bemelegítő jelleggel, felléptek néhányszor Magyarország határain kívül. LOVASI ANDRÁS a nagyváradi Moszkva Kávéházban Tasnádi-Sáhy Péter kérdéseire válaszolt, közvetlenül az előtt, hogy a feloszlás óta először színpadra léptek.

Sok interjúban kérdezték, hogy mi motivál benneteket az újrakezdésre, a pénz, vagy az általad társszervezőként jegyzett Fishing on Orfű fesztivál népszerűsítése…

Pont ez a kettő, és persze a dicsőség.

Engem most jobban érdekelne: milyen újra együtt zenélni majdnem négy év szünet után?

Ezt a többiektől kéne megkérdezni, ők jobban izgulnak. Kispi *(Kispál András, gitár – a szerk.)* a Velőrózsák feloszlása óta nem nagyon játszott, és Ricsi *(Bräutigam Gábor, dob – a szerk.)* is inkább Pécs környéki szórakozóhelyeken lépett fel mostanában saját Beatles emlékzenekarával, szóval nincs ehhez a pörgéshez szokva. A kérdésre válaszolva, természetesen izgalmas újra együtt, és hatalmas felelősség, ezen kívül lehetőség arra, hogy leromboljuk a kilencvenes

Lovasi András énekes, dalszerző

FOTÓ: TASNÁDI-SÁHY PÉTER

A Kiscsillag egy jelen idejű zenekar, a Kispál pedig bizonyos értelemben a saját múltját dolgozza fel

évek korai Kispálja körül kialakult mítoszt. Meghallgatni akkori felvételeket elég fárasztó, és nem csak magunkra gondolok. Az az időszak nem arról szólt, hogy milyen jól zenélsz, hanem, ahogy ez 10-15 évente elő szokott fordulni, mindenki zenekart alapított, nem éppen az időtálló profizmuson volt a hangsúly. A korai Kispál sem volt egy kiérlelt produkció, de reménykedünk, hogy néhány akkori zenénk ma is hallgatható. Ez ebben a legérdekesebb: működnek-e a dalok ma is, el tudjuk-e őket játszani úgy, hogy legalább nekünk tetszszen.

Most az első három albumotokból áll össze a repertoár, a következő két évben a zenekari életmű többi része is sorra kerül. Hozzányúltatok a korábbi dalokhoz?

Én eleinte ennél sokkal jobban szerettem volna, de abban maradtunk, hogy játsszuk őket nagyjából eredeti formában. Azért néhol belebelenyúltunk, és van két-három dal, amit teljesen áthangszereltünk.

Érdekes, hogy az új zenekarod, a Kiscsillag negyedik albuma, a Szeles, most márciusban jött ki, és ti is azt mondjátok róla, hogy ezzel váltatok profi zenekarrá abban a formációban. Most viszont megint a Kispállal játszol. Mi a különbség?

A Kiscsillag egy jelen idejű zenekar, a Kispál pedig bizonyos értelemben a saját múltját dolgozza fel. Egész más azon töprengeni, hogy miként haladj tovább, újulj meg folyamatosan, mint utazni visszafele az időben, elszámolni magaddal. Én ritkán hallgatok Kispált, de azért néha érdemes feltenni egy-egy albumot. Olyankor persze sápadok a szégyentől a felvételek minősége miatt. Amikor a most játszott számokat rögzítettük, az állampárti stúdióstruktúra már széthullott, fű-fa-virág stúdiót alapított. Ekkorra tehető a technikai korszakváltás is: már van digitális technika, rosszabb minőségű, mint az analóg, de olcsóbb. A kettőt sokszor keverve használták, rengeteg a hiba, hangmérnöki szempontból katasztrofálisan szólnak ezek a felvételek, inkább demóknak nevezném őket. Így ez a három koncertsorozat arra is lehetőséget kínál, hogy a mai eszünkkel feltérképezzük ezeket a dalokat, megnézzük, esetleg jobbak lehetnének-e. Én egyébként azt hiszem, hogy nem. A popzenében, főleg amikor megtalálod a saját hangodat, az a legfontosabb, hogy fiatal legyél, ambiciózus, és szard le az összes elvárást, amit az elődök vagy a közönség megfogalmaz.

Amikor tavaly ősszel jöttek az első hírek, hogy megint összeálltok, szó

Kispál évek Pécstől Moszkváig

1987-ben Bräutigam Gábor, Ózdi Rezső, Kispál András és Lovasi András alapította Pécsett. 2010-es feloszlásukig több felállásban is felléptek, az ezredfordulóra a magyar alternatív rockzene állócsillagaivá küzdve fel magukat. Közös pályafutásuk alatt 11 stúdióalbumot jelentettek meg, az elsőt 1991-ben, *Naphoz Holddal* címen, az utolsót, *Én, szeretlek, téged*, 2004-ben. Utolsó koncertjüket 2010. augusztus 9-én, a Sziget Fesztivál „mínusz egyedik” napján tartották, 45 ezer néző volt rájuk kíváncsi. Tavaly ősszel jelentették be, hogy 2014-től, három éven keresztül adnak egy-egy koncertet a Fishing on Orfű fesztiválon, három részletben feldolgozva az egész zenekari életművet. Feloszlásuk óta első koncertjüket 2014. május 1-én tartották a nagyváradi Moszkva Kávézóban.

volt új Kispál dalokról is. Lesz ebből valami?

Van néhány ötlet, amit rögzítettünk, de – többek között a Kiscsillag lemez miatt – nem volt idő arra, hogy kidolgozzuk őket. Ezt jövőre szeretnénk bepótolni. Már csak azért is, hogy kiderüljön, képesek vagyunk-e új dalokat csinálni.

Mielőtt találkoztunk, újrahallgattam az új Kiscsillag albumot, és elég egyértelműen kitűnik belőle, hogy te már igazán beleköltöztél abba a zenekarba, rajta keresztül reflektálsz a téged érdeklő dolgokra, akár aktuálpolitikai kiszólással is. Vissza tudod ezt vinni a Kispálba?

Annak idején a Kispál volt az én alanyi zenekarom, a Kiscsillagban az általad említett dolgok azért tudnak most megtörténni, mert a Kispál feloszlott. Amíg párhuzamosan futottak, a Kiscsillag inkább egy rock and roll attitűdre épülő projekt zenekar volt, ami idézőjelben kezelte önmagát, de semmiképpen sem volt az én szerzői ambícióim elsődleges platformja. Mivel változott a helyzet, a Kiscsillag becsatornázta ezeket az energiákat is.

Pontosan ezért érdekes, hogy szerzőként átköltöztél egy másik zenekarba, mégis előveszed a régit…

Erősen összefügg a kettő. Ha nem csináltam volna egy olyan lemezt, ami szerintem erős anyag és naprakész, akkor kevésbé tudnék nosztalgiázni.

És a többiek?

A popzenében, főleg amikor megtalálod a saját hangodat, az a legfontosabb, hogy fiatal legyél, ambiciózus, és szard le az összes elvárást

Erről megint csak őket kell kérdezni. Az egész abból indult, hogy Ricsi és Kispi elkezdtek együtt zenélgetni. Mivel az ő viszonyuk nem volt rózsás az eredeti felállás utolsó néhány évében, én ennek nagyon örültem. Ettől még az összeállás nem volt a levegőben, egyszer éjszaka ültem a gép előtt, és eszembe jutott, hogy meg lehetne csinálni. Mondjuk tavaly a Fishing on Orfűn, a Kispál és a Borz emléknapon, Kispi kicsit melegszívűre itta magát, azt mondta, amikor majd betegek leszünk, álljunk össze, hogy tudjuk támogatni egymás családját. Ezzel láthatóan a messzi jövőbe lőttük ki a dolgot, de azt hiszem jobb, hogy most álltunk mégis neki. Ez a felállás öt-tíz év múlva már nem tudná ezt eljátszani. Adja Isten, hogy ne így legyen, de ezek fiatalos számok, öreg emberek szájából nem hangzanak jól.

Öregszel?

Folyamatosan.

És rosszul viseled?

Persze. Nem szeretem, hogy fáj a hátam, hogy nem tudok négy óra alvás után egy hétig pörögni, nehezen viselem.

Azért beleállsz még harcokba, gondolok itt az L. Simon-féle levelezésedre Artisjus ügyben, utoljára pedig az LMP oldalán szólaltál meg ismét, 2009-ben az EP listájukon is szerepeltél, igaz, nem befutó helyen.

Országos politikában, ha csak nem rángatnak bele, nem veszek részt. Kértek tőlem egy interjút, de nem voltak tisztázottak a körülmények, hogy ez hol és hogyan fog megjelenni. Végül egy ilyen gyújtósnak való bedobálós újságban jelent meg, amit az emberek nagyjából arra is használnak, méghozzá címlapon. Ezzel csak az a probléma, amit a szerzőnek is elmondtam, amikor felhívtam reklamálni, hogy senki nem olvassa el a szöveget, csak azt mondják: na, ez a faszi is eladta magát. Nyilván nem erről van szó, engem a politika annyira sem érdekel, hogy hasznot húzzak belőle. Van az embernek egy személyes hite, amit bizonyos fokig erodál, hogy valakinek jót tegyen. Ha már választanom kéne pártok közül, akkor az a szerintem eléggé szerencsétlenül szerveződő LMP lenne, de az apám is azt mondta mindig, amikor semleges csapatok meccsét néztük, hogy a gyengébbnek kell szurkolni.

Nyomjátok a Kispált, a szólólemezedre azt mondtad nemrég, hogy hetven százalékban van kész…Hogy néz ki az elkövetkező időszak programja?

A szólólemez már egy éve is hetven százalékos volt, a Kiscsillag album pedig ősszel meg kellett volna jelenjen, de hát ember tervez, aztán nem ő dönti el sokszor, hogy mi lesz a vége. Én ezt nem bánom, így legalább nem ülök otthon és eszem a kefét, hogy mit kéne csinálni, mindig van tennivaló. A következő három évet bizonyára meghatározza valamennyire a Kispál, jövőre szeretnénk egy európai turnét, aztán meglátjuk. Nem a világhír a cél, leginkább az elvándorolt magyarajkúakra számítunk.

Belőlük akad újonnan is vagy félmillió…

Ha nem több. Most játszunk Londonban, és az időpont környékére már nem nagyon lehet repülőjegyet kapni. Sokan ezért jönnek. Mondjuk a fesztiválra már elkelt minden jegy, szóval, akiknek nem jutott, keresik ezeket a bemelegítő koncerteket. Megyünk Sepsiszentgyörgyre, majd a Felvidékre. Csak így öregesen, kell egy nap pihenő, hogy komótosan átmenjünk, körbenézzünk. Hoztam a lányomat is, nem járt még Székelyföldön.

Egy családos rocksztár...

Abszolút. Pályatársaim többsége 40 éves kora után alapít családot, de én abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a kisebbik lányom is 18, tud jönni velem fesztiválozni. Elég jó zenei ízlése van, úgyhogy meg tudjuk nézni ketten ugyanazt a zenekart, ugrálunk egy kicsit, ő iszik egy sört, én egy rozéfröccsöt, aztán megyünk aludni. Tökéletes program.

Névjegy

Lovasi András 1967-ben született Pécsett. Az 1987-ben alakult Kispál és a Borz együttes énekese, basszusgitárosa és dalszerzője, valamint a 2005-ben alakult Kiscsillag zenekar gitárosa, énekese, zeneszerzője. 1987-től a Pécsi Tudományegyetemen tanult földrajzot, később eltanácsolták. Elvált, két gyermeke született, Dóri (1992) és Eszter (1996). 2009-ben az EP-választáson a Lehet Más a Politika és a Humanista Párt közös listáján szerepelt. 2010. március 15-én Kossuth-díjjal tüntették ki.

Marine Le Pen: ikon vagy mumus?

Az európai szélsőjobb korszerűsítője az EP-választásokon győztes francia Nemzeti Front vezére, Marine Le Pen. Nem csak Franciaország, de az egész kontinens jövőjét meghatározhatja, hogyan alakul politikai karrierje. PARÁSZKA BORÓKA írása.

„Sokk”, „földrengés”, „katasztrófa” – néhány, nem túl változatos jelző azok közül, amelyeknek a segítségével a francia Nemzeti Front (FN) győzelmét illették politikusok, elemzők egyaránt az EP választások után. A Marine Le Pen vezette párt a voksok 25 százalékát szerezte meg május 25-én, második helyre szorult 24 százalékkal a konzervatív UMP és a voksok 14 százalékát tudhatta magáénak a szocialista párt.

Ez az előre jelzett, de sokak által nem hitt eredmény a francia politikai viszonyokat is átrendezi, érinti az európai politika egészét. A francia belpolitikai struktúrát illetően az elemzők arról értekeznek, hogy a nagy pártok elöregedésének a folyamata a végéhez közeledik, a Nemzeti Front egyszerre szoríthatja ki a centrumból a jobb és baloldali vezető erőket. Franciaországban úgy működhet központi erőként egy párt, hogy szélsőséges politikát képvisel. Marine Le Pen sikerének a titka, – állapítja meg Jean-Yves Camus, egy párizsi stratégiai elemző intézet vezetője, hogy mindazokat a témákat, amelyek a jobb- és baloldal politikáját meghatározták, és amelyeknek a képviseletére sikertelenül vállalkoztak, a FN átvette, fogalmi szempontból felfrissítette, és összehangolta. Ide tartozik a francia szociális ellátási rendszer elégtelensége, illetve annak reformja, a bevándorlási politika, és az ország unión belüli (egyre erőtlenebb) szerepe.

A Nemzeti Front egyszerre szoríthatja ki a centrumból a jobb és baloldali vezető erőket

Nem a papa lánya Marine Le Pen, olvasható visszatérő motívumként, nem is a saját szélsőjobboldali politikusként ismert apjának a köpenye mögül lépett elő, hanem a francia konzervatívok és szocialisták közös politikai gyermeke, aki most önállósította magát. Nagyon vigyáz erre a konszolidált, korszerűsített centrista látszatra, a legnehezebb helyzetekben is kivágja magát, ismeri a szalonképes látszat fenntartásának minden trükkjét. – Az ebola hamarosan megoldja a francia bevándorlási problémákat, – nyilatkozta legutóbb a 86 éves Jean Marie Le Pen, arra a hírre reagálva, hogy terjed és áldozatait szedi a mindeddig megfékezhetetlen vírus. Marine Le Pen, dacára apja iránti tiszteletének, még ezt a kijelentést is elsimította, szigorúan megtorol a pártján belüli minden nyíltan, és nem kódoltan képviselt xenofóbiát, rasszizmust. Fáradhatatlanul küzd azért, hogy a másod-, harmadgenerációs bevándorlókat is a maga bevándorlóellenes politikája mellé állítsa.

Marine Le Pen. Nem apjának a köpenye mögül lépett elő

A legfrissebb felmérések szerint a fiatal generáció áll mögötte, a 35 évnél fiatalabb szavazók 30 százaléka a FN táborát erősíti, rá szavaz az egykori szocialista szavazótábor, a munkásosztály meghatározó része is. Akikhez csak részben talált kulcsot, azok a Franciaországban élő külföldiek: 3,8 millió ember vállal munkát tartózkodási engedéllyel, vagy illegálisan, ebből 1 millió marokkói és algír. Számukra Francois Hollande szavazójogot ígért az önkormányzati választásokon – ígéretét nem teljesítette. A bevándorló közösségekben és azok körül nő a feszültség, Marine Le Pen pedig adni is igyekszik számukra, és el is akar venni tőlük, egészen különleges, és egyre szövevényesebb kettős, sőt hármas beszéden szólva szavazóihoz. Ha tartja az eddigi ütemet, akkor a következő államelnöki választásokon sikerrel menetelhet az Elysée palota felé – figyelmeztet Jean-Yves Camus. Egyelőre alig van jele annak, hogy bárki is megállíthatná.

A konzervatív Sarkozy-párt, az UMP korrupciós ügyekkel küzd, Francois Hollande pártja, a szocialis-

ták politikai kudarcsorozatokkal és közéleti botrányokkal néznek szembe. Középiskolások és egyetemisták szerveztek felvonulást négy nappal a választások után, a Bastille és a Köztársaság tér között Párizsban: kisszámú, de elkötelezett tömeg gyűlt össze. A rendőrség szerint 4 ezer, a szervezők szerint 8 ezer fiatal tüntetett, néhány évvel ezelőtt még ilyen rendezvényeken tízezrek meneteltek egymás mellett. Egyelőre az látszik, hogy a francia társadalom reményt vesztett, a politikával és a sajtóval szemben is bizalmatlan, azoknak a jelentős része pedig, akik még aktívak (különösen a fiatalok, a munkavállalók, a válság időszak vesztesei) Marine Le Pent támogatják.

A szélsőjobb ellen demonstráló fiatalok Párizsban. Szeretik az egyenlőséget

Nem csak termék, alakító Ez a helyzetkép Franciaországra vonatkozik ugyan, de lényegében a legtöbb olyan európai országra érvényes, ahol a szélsőjobboldal alakot vált, és meghatározó politikai erőként léphet fel (mint például Magyarországon). A gazdasági és politikai válságból profitáló francia szélsőjobb azonban nem csak terméke, hanem alakítója a további folyamatoknak. Úgy tűnik, hogy a FN válik az egymással szembe forduló politikai erők választóvonalává. Az EP szavazás utáni napokban Marine Le Pen megerősítette: a kelet-európai szélsőjobboldali pártokkal, így a magyar Jobbikkal, a görög Arany Hajnallal és a bolgár Atakával nem kívánnak együttműködni. Ezek a pártok egyrészt nem mentek át azon a modernizációs folyamaton, amit Marine Le Pen az elmúlt évtizedben a Nemzeti Fronton belül levezényelt (a kelet-európaiak nyíltan, nem kódoltan rasszisták, antiszemiták), másrészt azoknak a keletről érkező bevándorlóknak a jogait képviselik, akikkel szemben Franciaországban fellépnek.

Marine Le Pen körül nyugat-európai koalíció körvonalazódik. Bár a FN egy híján rendelkezik a frakcióalakításhoz szükséges képviselők számával, a 24 küldöttjük mellé csatlakozik a holland és az osztrák Szabadságpárt 4-4 képviselője, az olasz Északi Liga 5 képviselője, valamint a Flamand Érdek egyetlen küldöttje. Nem lesz része a 38 tagú frakciónak az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártja. A brit euroszkeptikusok épp a FN rejtett antiszemitizmusára hivatkozva maradnak távol. Nem csatlakozik az egyetlen német szélsőjobboldali NPD képviselő sem a frakcióhoz.

Az Elysée palota felé menetelő Le Pen sikere a német politikát, pártállástól függetlenül, sokkolta. Frank Walter Steinmeier német külügyminiszter úgy fogalmazott, „elborzasztja” ami történt, és jelezte: az Európáért felelősen gondolkodó politikai erők mindent megtesznek majd azért, hogy a centrista erőként fellépő francia szélsőjobb ne befolyásolhassa az európai jogalkotást. Egy évvel ezelőtt ugyanő még arról nyilatkozott, hamarosan „beindul a francia-német motor”, és a két ország „példanélküli együttműködése” lehet Európa megújulásának egyik garanciája. Angela Merkel és Francois Hollande pedig azt ígérte, a „kontinensek versenyében” szerez erős pozíciókat Európának. Az európai bankunió ügye, a közös biztonságpolitika visszatérő kérdései a francia-német egyeztetéseknek. Legutóbb a két politikus az orosz-ukrán konfliktusról nyilatkozott közösen, a békés rendezést, Ukrajna gazdasági és politikai stabilizációját sürgették: a harcok azóta is folyamatosan tartanak a válságövezetekben, a diplomáciai egyeztetés után a civil áldozatok száma is megugrott.

Európai megújulás és reform egészen biztosan csak vele, és az általa képviselt politikával szemben lehetséges

Az EP választásokon diadalmaskodó Marine Le Pen április elején járt Moszkvában, ahol a francia sajtó szerint „tárt karokkal” fogadta a Duma elnöke, Szegej Larszkin, aki gratulált a Nemzeti Front önkormányzati választásokon elért eredményéhez és jelezte: az európai politikai együttműködésekről hasonlóan gondolkodnak. „Franciaország jelentős lépéseket tehet azért, hogy csökkenjen az Európa szerte terjedő ruszofóbia” – tette hozzá a politikus. Hidegháború folyik Európában Oroszország ellen – válaszolta Marine Le Pen – és ennek valóban véget kell vetni.

Kérdés, hogy milyen mértékben sikerül „karanténban” tartani a francia szélsőséges politikát úgy, ahogyan azt a német külügyminiszter jelezte. Az is bizonytalan, hogy az orosz, illetve ukrán párti biztonságpolitika mentén milyen unión belüli szövetségek, szembenállások születnek. Egyelőre az EU-ellenes erők az ötödik helyen állnak a parlamenti ranglistán. Marine Le Pen viszont – ahogy Harald Wilimsky, az osztrák Szabadságpárt politikusa nyilatkozott, ikonná vált, ő ma a (Orbán Viktor által is sokszor hangoztatott) „nemzetállami szuverenitás” megtestesítője. Európai megújulás és reform egészen biztosan csak vele, és az általa képviselt politikával szemben lehetséges.

Dr. Gebei Sándor egyetemi tanár, történész

Kétszáz év, nulla fő növekedés

Az egri Eszterházi Károly Főiskola professzora A török hódoltság demográfiai következményei címmel tartotta meg előadását a Szacsvay Akadémián. Mielőtt a népesedési, elnéptelenedési folyamatok kerültek szóba, SZILÁGYI ALADÁR a fejedelmi Erdély státusára, helyzetére vonatkozó véleményéről faggatta a jeles történészt.

Gebei Sándor történész

FOTÓK: SZŰCS LÁSZLÓ

A törökök még jóval Mohács előtt, a 14. század vége felé be-bekaptak a történelmi Magyarország területére. Később Mátyás alatt Váradot is feldúlták. Nem beszélve arról, hogy Mohács után a déli végvárakat mind elfoglalták…

A 14. századtól fokozódik a nyomás a déli határokra. Az oszmán-törökök megjelenése évről évre ismétlődik. Nem véletlen, hogy Luxemburgi Zsigmond idején komoly építkezések indulnak a déli határvidék biztosítása érdekében. Végvárak, mégpedig kővárak épülnek, a déli határok biztonságát kell garantálniuk. De Mátyás Szerbia, Bosznia és Horvátország irányába még egy külső végvárrendszert is létrehozott. Ez jól működött addig, míg a legfontosabb elemét meg nem hódítja a török. Ez pedig Nándorfehérvár. A 15. században többször próbálkoztak vele, 1521. augusztus 29-én Szulejmán szultánnak sikerült elfoglalnia ezt a fontos végvárat. Attól kezdve nincs megállás 1521 és 26 között. A mohácsi csatáig a déli vármegyéket, a Szerémséget is elfoglalják. 1526-ban Mohács egy olyan vesztes csata, amely még nem jelentett helyrehozhatatlan vereséget. Hiszen Mohács után is maradt katonai, gazdasági ereje, sőt, európai támogatottsága Magyarországnak, csakhogy a megbomlott egység miatt nem lehetett kihasználni e támogatásokat. A régebbi magyar történetírás, az újabb is kronológiai határként mégis 1526. augusztus 29-et, Mohácsot jelöli meg a közép- és koraújkor elválasztó dátumaként. Talán helyesebb lenne Nándorfehérvár elestét tekinteni ilyen korszakelválasztó dátumnak.

A török szandzsákbég vagy beglerbég gyakran jó viszonyt ápolt a szomszédos vármegyék főembereivel, egyikük Isztambulból tulipánhagymákat hozatott Kanizsai Orsolyának

Mohács után az előbb két, majd három részre szakadt Magyarország szinte állandó hadszíntérré vált…

Az én felfogásom talán meghökkentő: ugyanis kétségbe vonom, hogy valóban „három részre szakadt” ez az ország. Arra gondolok, hogy 1526 után Szulejmán szultán bevonult Budára, hadai kirabolták a várost. Amit lehetett, fölpakoltak a gályákra, és elhagyták az országot. 1529-ben, egész más szituációban, de újra Magyarországon van, Bécs ellen vonul, iszlám fölfogás szerint az úgynevezett *kizil elmát*, az aranyalmát le kell szakítani, vagyis Bécset el kell foglalni. Hiábavaló próbálkozásnak bizonyult. 1532-ben ismét behatol Magyarországra, majd kivonul. Ez az állandó ki- és bevonulás belpolitikai egyenetlenségekkel magyarázható, a Ferdinánd és János hívei közötti küzdelemmel. Nem nevezném testvérharcnak, inkább polgárháború. Ennek a következménye az is, hogy Szapolyait senki nem fogadja el Magyarország királyának, függetlenül attól, hogy őt megválasztották és megkoronázták Székesfehérváron. Az ő legitimitása a töröktől függött, ma úgy mondanánk: a fegyverek erején nyugodott, ami kitaszítottságot jelentett Európában. Szapolyainak hiába voltak komoly kapcsolatai a Jagello dinasztiával, mégsem sikerült Lengyelországot bevonnia a maga oldalán szövetségesnek Ferdinánd ellen. Ennek egyszerű az oka: 1515-ben a Jagello dinasztia és a Habsburg dinasztia családi és államszerződést kötött. Ily módon valamelyik dinasztia kihalása után egymásnak ígérték országaikat, területeiket. Ezt egy keresztházassággal is megpecsételték, tehát a két dinasztia szoros rokonságba került egymással. Szapolyai Borbálán keresztül a Jagello dinasztia Szapolyaival szintén rokonságban van. Tehát a „sógorok háborújába” nem hajlandó beavatkozni a Jagello ház. Éppen ezért Jagello Zsigmond, akit „Öreg Zsigmondnak” neveznek a lengyel történészek, nem avatkozik be egyik oldalon sem. Ez a semlegesség Ferdinánd javára billenti a mérleg nyelvét. A törökök magyaror-

szági ki-bevonulása gyakori maradt 1541-ig, amikor Szulejmán meggondolja magát, hiszen ez a jövés-menés nincs ínyére a töröknek sem. A küzdő feleket el lehet választani, a küzdő felektől el kell venni Budát, sem egyik, sem másik kezére nem adni. Ilyen értelemben egy elválasztó korridort hoz létre a felek között, ami nem jelentette azt, hogy lecsendesedtek volna az indulatok.

Ettől a „korridortól" keletre később mégis létrejött egy harmadik, önállónak tekinthető államalakulat, az Erdélyi Fejedelemség.

Tudjuk, hogy a testamentumos urak, elsősorban Martinuzzi Fráter György az, aki esküt tesz arra, hogy Szapolyai János és Jagello Izabella csecsemő fiának, János Zsigmondnak fogja biztosítani a trónt. Magától értetődő az is, hogy a törökkel való kapcsolat, előbb Szapolyai, majd halála után János Zsigmond és Szulejmán között él és hat, a szultán a fiává nyilvánította. És ettől a pillanattól a gyámfia hatalmát, uralmát törekszik elismertetni. Ez egy furcsa szituáció, mert a királyság nem szűnt meg: keleti és nyugati félre osztódott. 1541-ben nincs még hódoltság, Buda elfoglalása még nem jelentette az első közigazgatási egység megszervezését Magyarországon. Az csak 1547-ben következik be. A budai vilajet megszületése jelenti a részekre történő bomlást. A kérdésben emlegette, hány részre is szakadt az ország. Hogy is állunk ezzel? A keleti térség mindig a Magyar Királyság részének tartotta magát, függetlenül attól, hogy Szulejmán hogyan rendelkezett, tízezer arannyal hogyan kötelezte el a maga számára e térség fölötti uralmat. Ez egy formális uralom a keleti térség fölött, mégpedig szerződésben, athnámében rögzített formulában írták le. Hogy ez katonai megszállást jelentett volna, vagy durva beavatkozást a térség belügyeibe, erről nem beszélhetünk. Hogy a keleti térség különleges jogállását, ezt a bizonyos királysághoz való tartozást, de közben Ferdinándtól, majd Miksától való különállását megtartotta, az igenis a töröknek magyarországi jelenlétéhez kötődött. Az 1551-52-es nagy várháborúk kiváltó oka éppenséggel Fráter Györgynek a meggyilkolásával hozható összefüggésbe, aki mindvégig lelkiismeret-furdalást érzett amiatt, hogy Budát a török az ő hibája miatt foglalta el. Hisz ő mozgósította annak idején Szulejmánt Buda védelmére, és a szultán a bevonulás-kivonulás helyett az állandó ott-tartózkodást választotta. Az 1551-52-es várháború azért fontos, mert a budai vilajet mellett Szulejmán a temesvári vilajet megszervezésére is parancsot adott. Ezzel visszafordíthatatlanná váltak a folyamatok. Amit 1547-ben még lehetett esetlegesnek, egyedinek tartani, az is bizonytalan volt, hogy lesz-e folytatása, vagy nem. De 1552-ben bebizonyosodott: szó nincs arról, hogy a török ideiglenesen rendezkedett volna be. Ez már a tudatos kiépítés, a Balkánhoz való szorosabb kapcsolat, mely a Duna vonalának az ellenőrzését jelentette. A temesvári vilajetet a Maroshoz, a Tiszához, a Dunához kötődően fontos stratégiai régiónak fogja átalakítani. Ám a keleti térség jogi státuszának a keresztény világban való rendezése még nem történik meg. Nem lehet azt mondani, hogy a térségnek a királysághoz való kötődése már rendezett lett volna. Ellenkezőleg, 1556-ban, amikor János Zsigmond Izabellával Lengyelországból visszatér a török parancsára, és a 16 éves ifjút uralkodásra szólítja föl, ő a rex electus címet viseli. Ez a bizonyos „választott király", nem koronázott, de igényt, jogosultságot fog feltételezni. Az igényjogosultság veszélyt jelent az uralkodóra. 1564-ig Ferdinánd uralkodott, őt Miksa követte. Egyelőre János Zsigmond igénye Ferdinándra jelenti a veszélyt. 1556-ról kijelenteni, hogy az Erdélyi Fejedelemség ekkor született, helytelen. Nem született meg. Miért? Mert a fejedelem címet a király nem adományozta, hanem kompromisszumként ennek a koronázatlan államfőnek átadja a jogokat, amelyek őt illették meg korábbról, az egész királyi Magyarország területén. Ez az 1570-es speyeri egyezményt jelenti. Ez János Zsigmondnak biztosítja a princeps titulust, amit mi fejedelemnek fordítunk. Erre a hosszú bevezetőre azért volt szükség, hogy rámutassak: hogyan is állunk ezzel a két vagy három részre szakadással.

A mindenkori váradi püspök főleg Havasalföldről szerzett magának munkaerőt

A fő hadszíntér a két nagyhatalom között szinte mindig Magyarország területe volt. Ráadásul az úgynevezett békeidőkben sem volt „béke". Akár a határok menti, végvári csatározásokra gondolunk, akár a zsákmányszerző portyákra, a kétoldali adóbehajtásokra, számos olyan dolog történt, ami pusztította, vagy menekülésre késztette a lakosságot…

A tizenöt éves háború (1591-1606), amit nagy háborúnak szokott nevezni a nyugati történetírás, komoly pusztításokat eredményezett Magyarországon, az azt megelőző török portyák mellett. Mint említettem, az első vilajet megalakulása egy rohamtempóban kialakított végvárvonal felállítását hozta magával. Léteztek komolyabb várak, ezeket meg kellett erősíteni, Kanizsa, Veszprém, Komárom, később Érsekújvár, Kassa, majd Szatmár zárta a sort. A huszárvárakkal vagy palánkvárakkal együtt a számuk meghaladta a százötvenet. Volt, amelyikben csak néhány fős őrség volt, volt, ahol néhány tucatos, és voltak néhány száz fős állandó katonasággal rendelkező erősségek is. Ez a végvárvonal jelentette a török hódoltsággal való közvetlen érintkezést. Ez a mindennapos összetűzések időszaka és színtere. Kisháborúnak is nevezhetjük: ebbe a kisháborúba beletartoztak a néhány száz fővel indított portyázások, beletartoztak az erőszakos adóbehajtások is, mindkét oldalról, mindkét fél részéről.

Egyébként a török szandzsákbég vagy beglerbég gyakran jó viszonyt ápolt a szomszédos vármegyék főembereivel, egyikük Isztambulból virágmagvakat, tulipánhagymákat hozatott Kanizsai Orsolyának. Ez az egyik véglet. A másik a pusztulást, a falvak eltűnését eredményezi. Az Alföld több ezer falujából alig marad valamennyi.

És az egész településszerkezet szinte teljesen összeomlott…

Abszolút összeomlott. De azért tegyünk hozzá valamit. Mint említettem, sokan bemenekültek a török fennhatóság alá. Ekkor keletkeztek az igazi nagy mezővárosok. Egy Ceglédnek, egy Nagykőrösnek, egy

Kecskemétnek, egy Szolnoknak a lakossága ekkor duzzad föl. Gyöngyöst, Hatvant, Szegedet vagy Gyulát is említhetem.

E korszakra visszatekintve alkothatunk megbízható demográfiai képet a magyarság helyzetéről?

A demográfiai kép gyökeresen átalakult, de nem mondhatjuk azt, hogy elnéptelenedett az ország. Egész más volt a törökök stratégiája a vilajetek megszületése után, azok adózó központokat is jelentenek. Az élükön álló bégek felelősek azért, hogy a defterbe, adólajstromba fölvett keresztények évről évre befizessék az állami adót. Ezt az adónemet öt évre határozták meg, és ami az adófizetőket illeti: akár elköltöztek, akár nem, akár elszöktek vagy elhaltak, az előre megállapított összeg akkor is érvényes maradt, a visszamaradottakra jutott nagyobb adóteher. De a török adózásnak volt egy könnyebben teljesíthető feltétele: a török általában a naturáliákhoz ragaszkodott. A török földesúrnak, aki lehetett tímár-birtokos vagy ziamet-birtokos (közigazgatási alkalmazott vagy katona), az volt az érdeke például, hogy a mustból részesedjen – nem a borból, természetesen –, részesedjen a gyümölcsből, a juhállományból, a marhából, az erdőnek, mezőnek minden begyűjtött terményéből és termékéből részesedjen. Ha ezeket külön adótételnek fogjuk föl, több mint harmincféle járulékkal, illetékkel tartozott egy magyar jobbágy a töröknek. Ebben benne volt a tűzifa is, amit a rituális fürdőnek kellett biztosítani.

Az, hogy viszonylag nem csökkent Magyarország lakossága a pusztító háborúk következtében – mialatt nyugaton népességrobbanás következett be –, nem a természetes szaporulatnak volt köszönhető, hanem a már akkor elkezdődött bevándorlásoknak, betelepítéseknek. A törökvilág alatt, után a magyarság legnagyobb vesztesége az áldozatok mellett a nemzetiségi arányok visszafordíthatatlan eltorzulása volt.

A természetes szaporodás megakadt, mert a háborúk, az éhínség és a járványok elvitték. És addig, míg a szerencsésebb helyen fekvő országok, háborúk által kevésbé sújtott területek negyven-hatvan ezrelékes természetes szaporulattal gazdagították népességüket, ez Magyarországon nem következett be. Az első tizenötéves háború, a „második tizenötéves háború” (1683-99-es felszabadító háború) is óriási veszteségeket okoztak, de a gyakori járványok is annyi áldozattal jártak. A Rákóczi-féle szabadságharc időszakában 80-85 ezer emberre tehető az áldozatok száma. Ebben benne van az Erdélyi Fejedelemség területe is. Ugyanakkor az 1709-10-es pestisjárvány 3-500 ezer emberi életet követelt. Bercsényi egyik levelében azt írta: „nem a császár győzött le bennünket, hanem a pestis kényszerített térdre”. Kubinyi András az 1490-es évek konskripciójának alapján – Mátyás uralkodásának utolsó időszakában – 3,5-4 millióra becsülte Magyarország lakosságát. Ugyanezt a számot tudjuk kimutatni egy évszázad múltán. És még egy évszázaddal később is. Tegyünk kétszer száz évet a négymillióhoz – mintha semmi sem történt volna demográfiailag Magyarországon.

„Bécsnek nagy fejtörést okozott a lakatlkan területek revitalizálása”

A 18. század végére kétmillió fő Erdély lakossága, a Partiumot is beleértve, ez komoly betelepítési akciókat, a folyamatos bevándorlások sokaságát jelentette

A háborúk befejezése, a Rákóczi szabadságharc lezárása után Bécsnek nagy fejtörést okozott a lakatlan területek revitalizálása. Döntés született arról, hogy magánföldesurak is hozhatnak telepeseket, biztosíthatnak kedvezményeket a betelepülőknek. Ezt azért fontos kiemelni, mert a magyar jobbágyokat nem illette meg ez a kedvezmény. A váradi püspök vagy Károlyi Sándor telepítései mind ilyen nem magyar, Biharban román, Szatmárban főleg sváb kedvezményezetteknek az érkezését fogja jelenteni. A mindenkori váradi püspök – korábban is – főleg Havasalföldről szerzett magának munkaerőt. Az 1720-as, 40-es, 60-as években folyamatos a bevándorlás. Nyárádi R. Károly erdélyi demográfus tanulmányt írt a bevándorlás dinamikájáról. A nemzetiségi, illetve a felekezeti összetétel következetes tanulmányozásával földolgozta az Erdélyi Fejedelemség demográfiai arculatát. A 18. század végére már kétmillió Erdély lakossága, a Partiumot is beleértve, ez komoly betelepítési akciókat, a folyamatos bevándorlások sokaságát jelentette.

GÁSPÁRIK ATTILA

Hogyan kezeljük az eufóbiát?

A romániai EP-választás fantasztikus eredménye, hogy egyetlen szélsőségesnek elkönyvelt párt sem nyert képviseleti jogot Brüsszelbe, illetve Strassbourgba. A francia, holland, magyar helyzetet ismerve ez örömre okot adó. Dan Diaconescu, Vadim Tudor és a hozzájuk hasonlók vonal alatt maradtak. Igaz, hogy szinte minden pártnak megvan a maga radikálisa nemzeti kérdésekben, de a helyzet jobban kezelhető.

Bizonyára vannak más pozitív hozadékai is a választásnak, csak még nem látszanak, legalábbis számomra. Amiről régóta gondolkodom, az a részvétel alacsony foka. Környékünkön valahogy minden számottevő párt elment a tény mellett, hogy a megmérettetésre jelentkezők a szavazók kétötödét sem tudták megszólítani. Megelégedtek azzal, egész Európában alacsony a részvétel, ezzel nekünk sem kell foglalkozni. Rossz lett volna a kampány? Fásultak az emberek? Rossz volt a szervezés? A bajok gyökerét másban látom. Nem lehet egy-két hónapos kampánnyal mozgósítani olyan területen, amelynek a hatásait nem érezzük nap mint nap. Az európai törvénykezési dolgok olyanok, hogy az ott hozott döntések hatásait késleltetve érezzük, akkor sem direkt módon. Ha megnézünk egy európai koprodukciós filmet, arra gondolunk, hogy rossz vagy jó, nem arra, hogy történt a finanszírozása. Mikor végre a mozgássérültek is eljuthatnak egy közintézménybe, akkor sem az EU bürokratái iránti hálánk elrebegése első reakciónk. Az EP-ben történteket hogyan lehet(ne) „eladni"? Internet? Sajnos világhálós kultúránk még nem tudja kihasználni a végtelennek mondott lehetőségeket. A véleményformálás a tévén, rádión, újságokon keresztül zajlik mifelénk. Mit csinál a média? Nos, ide akartam eljutni. Az alacsony részvétel egyik oka szerintem a média, a sajtó silány működése. Országos szinten, függetlenül attól, hogy magyar vagy román médiáról szólnánk, elmondhatjuk, kevesen és felületesen foglalkoznak az európai politikával, az életünket befolyásoló uniós szintű döntésekkel. Sokszor kínos olvasni, hallgatni, nézni, ahogyan belebonyolódik egy-egy hírmondó vagy műsorvezető az Európa Tanács és az Európa Bizottság közötti hatáskörökbe. A minket képviselők munkájáról szinte semmi érdemlegeset nem tudtunk meg. A választókat nem az érdekeli, hány kórust, vagy népdalvetélkedő győztesét utaztattak ki Brüsszelbe a képviselő urakkal fényképezkedni. Engem és gondolom másokat is az érdekelt volna, hogy érdemben mi történik a roma integrációval, a bolognai rendszerrel, a diplomahonosítással, stb. Az információs alultápláltság tünetei halmozottan érvényesek a hazai magyar médiára. Nagyítóval is nehezen találni európai szakpolitikai szakértőt, aki világosan el tudná magyarázni, mit jelentenek például az európai őshonos fafajták. Ehelyett azon sápítozott egyik magyar nyelvű közszolgálati rádiónk műsorvezetője, hogy az EU ki akarja vágni az akácfákat. Látom magam előtt, ahogy Viviane Reding a kert végében lopakodik a láncfűrésszel. Mikor arról döntöttek, hogy nem kellene fejfájást okozó direkttermő szőlőket borkészítésre használni, közmédiánk elsiratta a székelyföldi házak előtti előtti Noah (Nova) és Izabella lugast. Számos példa sorolható még arra, hogy a média műveletlen képviselői miként okoztak riadalmat a választókban egy-egy európai életünket jobbítani szándékozó határozat nyomán. Tették ezt büntetlenül. Illetve az eredményt a napokban láttuk, az alacsony részvétel formájában. Mit lehetne tenni? A képzés az egyetlen megoldás. Kérdezzenek, olvassanak, kutakodjanak.

Nem lehet egy-két hónapos kampánnyal mozgósítani olyan területen, amelynek a hatásait nem érezzük nap mint nap

Botorság lenne azt mondani, hogy csupán a média tette passzívvá a választót. Az egyetlen választható magyar alakulat, az RMDSZ történetében sem ez az a kampány, amely legendássá válik majd. Igazából nehéz lett volna makrostrukturális fenntartható fejlődéssel, életen át tartó tanulással, vagy a lisszaboni szerződés szépségeivel meggyőzni a szavazót. A rövid kampányidőszakban maradt a csíkos tarisznya, kaszálás a fotóriporterek előtt, faragott házi áldás. Pár jelölt próbált értelmes mondatokba önteni valós európai gondolatokat, élen Winkler Gyulával, de a sok muskátlis ablakos demagógia előtt nehezen hallatszott a hangja. Reméljük, a két bejutott és az őket segítők elgondolkoznak azon, hogy nem elég a választási kampányban ajtótól ajtóig járni, gyufát és golyóstollat ajándékozni. Ki kellene találni azt a fogyasztható formát, amelyben a romániai magyar közösség megérti, hogy az EU-nak nem a pálinkafőzéssel van baja, hanem az abból befolyó nyereség adózatlanságával. A be nem folyt adók pedig be nem fejezett kórházakat, félbehagyott autósztrádákat jelentenek. Szóval, készüljünk a következő EU-s kampányra, mert már csak öt évünk van.

Ui. 1. Azért megemlítem, sokan, akik választani, bocsánat, szavazni készültek, megálltak egy pillanatra, mikor Semjén Zsolt elkezdett kampányolni. Akik itt az önrendelkezést komolyan gondolják, nem azt szeretnék, hogy a túlzott bukaresti „gondoskodást" most budapesti „gondoskodás" váltsa fel. Operetthuszár politikusok kíméljenek.

Ui. 2 A választás előtti napon az EMNP egy fennforgója FB-oldalán osztogatott egy cikket, amely arra buzdította a vásárhelyi magyarságot, hogy ne menjenek szavazni. A cikk szerzője Semjén Zsoltot is elmarasztalja, mert az RMDSZ-nek kampányol. Nos, ez a több választáson elbukott illető, kenyéradó gazdája elleni írást is képes volt reklámozni, csak hogy az erdélyi magyarság képviselet nélkül maradjon Brüsszelben. Szegény RMDSZ, megette a fene, ha ilyen ellenfelei vannak.

Rémségek kicsiny daljátéka

Az évad vége fele közeledik a Kolozsvári Állami Magyar Színház. Tompa Gábor az évadismertető kiadványban elmondta, a nyári szünet előtti bemutatók főként a zene és a képzőművészet felé irányítják a figyelmet. Az egyik a Serena in X-tremis: kortárs pop-rock változata Szophoklész Elektrájának, melynek különlegessége, hogy az élő zenét a színház színészzenekara, a Loose Neckties Society szolgáltatja. Egy másik előadás, a Caravaggio terminál, Robert Woodruf rendezésében, célja a barokk festő portréjának 21. századi megrajzolása. Ugyancsak a zene területére irányítja a közönség figyelmét Dragoş Galgoţiu rendezésében a Sweeney Todd, a Fleet Street démoni borbélya című előadás. SZABÓ RÉKA kritikája.

A történetmesélés és a szereplők megmaradnak a jó és gonosz összecsapásának szintjén, a harcnak pedig ártatlanok esnek áldozatául

FOTÓK: KÁMSZ, BIRÓ ISTVÁN

Dragoş Galgoţiu munkái arról ismertek, hogy a színházra nem mint a dráma egyeduralmára tekint, hanem a szöveg és mozgás mellett az előadásba szervesen beépíti a képzőművészetet, illetve az élőzenét is. „A Sweeney Todd-ban kevesebb zene hallható, mint sok más, általam rendezett előadásban”, -- nyilatkozza a rendező, ez viszont nem csupán a rendező nézeteinek köszönhető, hanem a darab műfaji jellemzőiek is. E „zenés rémtörténet” ugyanis nem tiszta műfajú musical, hanem daljáték (Singspiel), az opera egyik válfaja, mely leginkább német nyelvterületen elterjedt. A barokk operák túlzott pátosza ellen irányuló műfaj hangvétele könnyedebb, az áriákat és a közös részeket prózai dialógusok kapcsolják egybe. Incze G. Katalin, az előadás zenei vezetője és karmestere meghatározásában az is fontos, hogy ez a műfaj a tiszta operával ellentétben nem veti ki a Puccininál is jól ismert szövegismétléseket. A visszatérő mondatok nem leegyszerűsítik vagy elsekélyesítik a történetet, hanem a komikum és téboly határát feszegetik.

Hús pitébe Van ebből a tébolyból elég a Sweeney Todd történetében. A címszereplő valódi neve Benjamin Barker, akit fiatal korában, felhőtlen házasságának elején a Londonban tevékenykedő Turpin Bíró kényszermunkára ítélt, mivel szemet vetett feleségére, Lucyra. Néhány év után Barker megszökik az ausztráliai kényszermunkából egy tengerészfiú, Anthony segítségével és Sweeney Todd álnéven visszatér Londonba, hogy bosszút álljon Turpin Bírón, aki közben lányát örökbe fogadta. Sweeney, hogy véghezvihesse gyilkos tervét, kibéreli régi otthonát, újra megnyitja borbélyszalonját Mrs. Nellie Lovett húsos-pite boltja fölött, és megkezdődik a véres boszszúk sorozata.

A történet a görög tragédiák gondolatmenetét követi. Leegyszerűsítve, hősünk az emberség és lelkiismeret íratlan törvényeit szolgálja, melynek ellentéte az ember által önkényesen felállított törvény. Utóbbi általában igazságtalan és szemben áll a transzcendens eszmékkel. Ahogy a kolozsvári előadás is erőteljesen megmutatja, a törvény és a hatalom Turpin Bíró kezében a „zsákmányszerzés” jogát jelenti, azaz magáénak vallja a nála alacsonyabb rendűek idejét, tárgyait, testét, és nem utolsó sorban, életét. Sweeney Barkerként a tiszta erkölcsöket képviseli, viszont a gyűlölet és bosszú benne is felébresztette az élet feletti hatalom gyakorlásának vágyát.

Gyilkolni annyi, mint életben maradni, mondhatjuk és mondhatják mindannyian a darab szereplői, hiszen a bosszúból fakadó gyilkosság nem csupán a vesztes apa számára jelentett „kártérítést”, hanem Nellie piteüzletét is fellendítette a frissen kaszabolt emberek húsa. Lehetne ez a történet a görög tragédiák modern kori változata, de Dragoş Galgoţiu keze alatt egyszerű Broadway történet maradt megható, felszínes színpadi érzelmekkel, valójában Tim Burton közismert filmjét követi.

A történetmesélés és a szereplők megmaradnak a jó és gonosz összecsapásának szintjén, a harcnak pedig ártatlanok esnek áldozatául. A cselekményt keretbe helyezi a halál és káosz uralmát jelképező Balla Sza-

bolcs, ő a fekete alak, aki disszonáns orgonajátékkal nyitja az előadást, a cselekményt végigköveti, fel-alá sétálgat, tudtunkra hozza létét, majd a legvégén diabolikus kacajjal elhúzza a függönyt.

Figurák a freskóban A díszlet megpróbálja kevésbé konkréttá tenni a londoni nyomornegyedek képét, csupán apró jelzésekből és a szereplők találkozásaiból következtetünk arra, mikor milyen helyszínen vagyunk. Valódi képzőművészeti konstelláció tárul elénk, a hatalmas, összedőlni készülő vörös és fekete falakból kiálló hosszú, éles fémrudak fenyegetnek. Ebben a térben a korhű ruhákban, parókákban megjelenő karakterekre, jelképes figurákra irányul a figyelem, egy-egy tömegjelenet hatalmas freskó illúzióját kelti, máskor ez a semleges tér egy kis füsttel és minimális kellékkel tökéletesen megteremti a lepusztult város, az őrültek háza vagy épp a londoni fogadó atmoszféráját. Bíró József Turpin Bírója nem egyértelműen és megkérdőjelezhetetlenül gonosz. Agonizál, harcol a belé költöző ördöggel, ösztöneivel, a vággyal, mely arra bíztatja, hogy feleségül vegye gyámleányát. Kevés hang fér ki a torkán, de nincs is szükség rá. Elég a rémisztő jelenlét, az undorító, csúszómászó, magából kifordult test, mely leválik az érzelmekről és önálló életre kel. Komikusba hajló harcai valódi intermezzók, akárcsak Bamford altiszt (Váta Lóránd), a legnevetségesebb figura jelenetei. Váta, a bíró bohóc szolgájaként alkalomadtán magára ölti a játékmester szerepét is. Egyetlen fegyvere az igazságosztó pálca és fekete humora, viszont nem uralkodhat teljes mértékben a történet fölött, amíg életben van Anthony (Marosán Csaba) és Johanna (Ötvös Kinga), az egyedüli páros, akiket érzéseik megvédenek a deviánsok játékaitól. Kitűnően hangzik kettejük produkciójában a fülbemászó „I steal you” dal, mely a kolozsvári színházban újabb slágert teremtett. Nellie Lovett (Vindis Andrea) jellemét több odaadás és gondoskodás egészíti ki, mint profit-orientáltság vagy ridegség. Viola Gábor sem a legdémonibb Fleet street-i borbély, Toddhoz illő modora, a kíméletlenség, az erőszak, a brutalitás, a vértócsák álomképe nem mozgatja meg karakterét, energiája elvész a felületes gesztusok és a zene között.

Van itt egy rémtörténet, egy intellektuális szöveg absztrakt zenével, sok műfajon belüli ellentmondással; egy daljáték, mely döntött: odaadta magát a színháznak

Robbanáshiány A zenés színház mindig is ezekkel a problémákkal küzd(ött): hogyan lehet legyőzni az ellentmondást a verbális nyelv, a zenei nyelv illetve a test- és vizuális nyelv között, hogyan lehet elérni azt, hogy az erők társíthatóak legyenek? Ezeket az erőket az előadásban a borbély sánta inasát, Tobyt alakító Laczkó Vass Róbert koordinálja a legsikeresebben. Hangi adottságaiból kifolyólag a zene anyaga nem hatalmasodik el karaktere fölött, sőt, játékában a tökéletlen test fizikalitása és gesztikulációja révén sikeresen a figyelem középpontjába kerül. Ugyanígy minden feszültségével együtt mutatkozik meg az őrület a kórus (egyben London kolduló rétege is) jeleneteiben. A betegség, deviancia, a testek fizikai valósága ebben az előadásban nem érzelmek elmesélésére jó, hanem a történelem egy darabjának manifesztációjaként válik önálló valósággá. Ha ebből a szempontból közelítünk az előadás felé, talán számon sem kell kérnünk a „maiságot”, azt, hogy mi van, vagy mi lehet(ne) még egy történetben az ok-okozatiságon, az ismert, érthető, logikus cselekményen túl. Van itt egy rémtörténet, egy intellektuális szöveg absztrakt zenével, sok-sok műfajon belüli ellentmondással; egy daljáték, mely döntött: odaadta magát a színháznak, interakcióba lépett vele, közös energiát generált. De ez az energia még robbanásra vár.

Kolozsvári Állami Magyar Színház

Stephen Sondheim – Hugh Wheeler:

Sweeney Todd, a Fleet Street démoni borbélya

Zenés rémtörténet, fordította: Eörsi István
Rendező: Dragoş Galgoţiu
Karmester és zenei vezető: Incze G. Katalin
Díszlettervező: Both András
Jelmeztervező: Doina Levintza
Játsszák: Viola Gábor, Vindis Andrea, Marosán Csaba, Ötvös Kinga, Biró József, Váta Loránd, Laczkó Vass Róber, Sigmond Rita, Imre Éva, Farkas Loránd, Balla Szabolcs, Szűcs Ervin
Kórus: Kántor Melinda, Albert Csilla, Sinkó Ferenc, Buzási András, Vatány Zsolt, Árus Péter, Bíró Krisztina, Budizsa Evelyn, Daróczi Noémi, Demeter Helga, Fodor Alain Leonard, Jerovszky Timea, Major Ágota, Molnár Bence, Mostis Gergő, Szucher Ágnes

Út magunkhoz, Ruandán át

Hat éve jelent meg az ismert svájci drámaíró, író Lukas *Bärfuss* Száz nap című regénye, amely lassan, de biztosan terjed a nemzetközi könyvpiacon, és a jelek szerint Kelet-Európában is olvasható lesz. Idén kiemelt figyelem irányul erre a Hans Falladadíjas munkára, amely a húsz éve történt ruandai genocídium hátterét, történeteit dolgozza fel. Már amennyire e történetek feldolgozhatóak.

Ma még nem nyilvánvaló, hogy a ruandai katasztrófa mennyire Európa tragédiája, ezért megkerülhetetlen ez a regény, amelynek főhőse, David Hohl egy svájci segélyszervezet munkatársaként érkezik az afrikai országba, kevéssel az egymillió áldozatot követelő tömeggyilkosságsorozat előtt. Igazi humanista, aki számára az emberi jogok egyetemesek és egyértelműek, aki semmilyen kompromisszumot nem hajlandó kötni az emberi jogok és méltóság rovására. Úgy utazik Ruandába, mint aki a karitatív munka ideális helyszínére ér: a gyarmatbirodalom alól felszabaduló ország ez, amely kész beletanulni a modernizációba, hálás minden tanácsért, együttműködően és szorgalmasan követi a nyugati mintát. Ha az afrikai kontinens egy általános iskola, amely a nyugati gyarmatosítás és rabszolgatartás évszázadai után most tanulja az önállóságot, a nyugati rend ABC-jét, különböző szinteken és módokon, akkor Ruanda a bezzeg osztály. A gyarmatosítók immár, mint emberjogi aktivisták, a modernitás, a demokrácia küldötteiként térnek vissza, és a helyiek hálásak nekik, tanulnak tőlük, együttműködnek velük. Nem nehéz terep tehát, minden adott a kényelmes fejlődésre. Még az éghajlat is kiváló az örök tavasz országában, nem úgy, mint Kongóban, ahol állandó a hőség, a szélsőséges időjárás miatt állandóak a járványok, az éhínség. Nem emberjogi munkásnak való vidék az.

Ruandában David Hohl érkeztekor 248 segélyszervezet működik, egymás lábára taposva versengenek az európaiak a rászorultakért, nincs talpalatnyi föld, ahol ne épülne egy mintagazdaság, egy általános iskola, egy orvosi rendelő, felvilágosító centrum. Ez lenne a gyarmatbirodalmak után kiépülő földi paradicsom, az európai álomról azonban hamar kiderül, hogy rémálom.

Ruanda a kétarcú emberek országa (melyik nem az?), a látható mögött ott lappang a rettenetes, sötét és titkolt igazi való

Ruandában diktatúra van, ez nem baj – mondják a tapasztalt európai országépítők – hiszen ez a társadalom még nem érett a demokráciára. A diktatúra nem más, mint rend, hatékonyság, jól szervezettség, amelyben mindenkinek kijelölik a helyét, a feladatát, mindenkiről tudják, hogy kicsoda, mire képes, mire nem képes. Szerény társadalomszervezés, pont olyan, amilyet a segélyszervezetek látni akarnak, nincs túlköltekezés, hivalkodó politikai felsőosztály. Nem kaotikus törzsi állapotok uralkodnak. Mindez működőképes is, amíg az ország határait ostromolni nem kezdik a „hosszúak”, a csótányok, az ország egykori lakói, akiket a gyarmatbirodalom végén, illetve annak összeomlásakor üldöztek el Ruandából, vagy szorítottak a perifériára. Kicsodák a hosszúak? Azok a bennszülöttek, akik nem „rövidek”. Senki sem tudná azonosítani a ruandai nép két külön osztályát, akinek a privilégiumait illetve jogfosztását még a belga gyarmatosítók foglalták jogszabályokba, a köztük lévő különbségeket – a rend nevében – így konzerválták, konfliktusaikat így mélyítették.

David Hohl a helyszínen azzal szembesül, olyan világban él, ahol mindenki mindenkit megfigyel, számon tart. Ruanda a kétarcú emberek országa (melyik nem az?), a látható mögött ott lappang a rettenetes, sötét és titkolt igazi való. Miféle indulatok, sérelmek rejtőznek a megfelelési kényszer, a modernizáció iránti feltétlen bizalom, az európai elvárásoknak való megfelelések mögött? Miféle indulatok szabadulnak el ott, ahol az emberek elvesztették saját történelmi emlékezetüket, családi-törzsi-emberi kapcsolataikat, és betagozódtak egy kívülről hozott, a fegyelmet mindenek fölé helyező rendbe? És mit vesz észre saját bűneiből, mulasztásaiból, hagymázas tévképzeteiből Európa ott, ahol száz nap alatt a huszadik század egyik legborzasztóbb, puszta kézzel elkövetett emberirtása zajlott? Erről szól Lukas Bärfuss könyve, a Száz nap, amely sajnos magyarul még nem olvasható, angolul viszont Tess Lewis fordításában elérhető. Én Natasa Medved horvát műfordítótól hallottam a regényről, akivel a Balkánról és a dél-szláv háborúról beszélgettünk, és arról, hogyan vezet az út magunkhoz Ruandán át.

PARÁSZKA BORÓKA

LUKAS BÄRFUSS: *Hundert Tage,* Wallstein Verlag 2008, *One hundred days,* Granta Publications, 2012

WAJDI MOUAWAD
FŰTŐTŰZ
INCENDII
TEATRUL MAGHIAR DE STAT
CSIKY GERGELY
ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ
TIMIȘOARA I TEMESVÁR
FORDÍTOTTA / TRADUCEREA ÎN LIMBA MAGHIARĂ: MOLNÁR ZSÓFIA
JÁTSSZÁK / CU: LŐRINCZ RITA, MAGYARI ETELKA, TOKAI ANDREA, MOLNOS ANDRÁS CSABA, ÉDER ENIKŐ,
KISS ATTILA, BANDI ANDRÁS ZSOLT, BORBÉLY B. EMÍLIA, MÁTYÁS ZSOLT IMRE, VASS RICHÁRD,
KOCSÁRDI LEVENTE, DUKÁSZ PÉTER, MÁTRAY LÁSZLÓ
RENDEZŐ / REGIA: RADU-ALEXANDRU NICA
DÍSZLETTERVEZŐ / DECORUL: IRINA MOSCU. JELMEZTERVEZŐ / COSTUMELE: IOANA POPESCU.
ZENESZERZŐ / MUZICA & SOUND DESIGN: VLAICU GOLCEA. VILÁGÍTÁSTERVEZŐ / LIGHT DESIGN: LUCIAN MOGA.
RENDEZŐASSZISZTENS / ASISTENT REGIE: DOBRE JÚLIA. ÉNEKHANG / VOCE: ÉDER ENIKŐ.
SPECTACOLUL SE JOACĂ ÎN LIMBA MAGHIARĂ. SE ASIGURĂ TRADUCERE ÎN LIMBA ROMÂNĂ.
Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely din Timișoara este finanțat de Consiliul Local al Municipiului Timișoara. A temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház fenntartója Temesvár Önkormányzata.

CARAVAGGIO
TERMINAL

Visky András és Robert Woodruff projektje

Rendező: Robert Woodruff

ŐSBEMUTATÓ
Június 24-én, kedden este 8 órakor

Következő előadás
Június 25-én, szerdán este 8 órakor
A Kolozsvári Állami Magyar Színház stúdiótermében
www.huntheater.ro